

3 Çözüm Önerileri ve Uygulama Olasılıkları

Yapılması gereken çok açık ve nettir: 3-7 yaş grubu çocuklar için anadili temelinde Almanca öğrenimini sağlayacak okul-öncesi bir eğitim programı hazırlamak ve bunun uygulanacağı okul-öncesi eğitim kurumları kurmaktır.

5 Erken Yaşta Dil Desteği

Jun. Prof. Dr. Drorit LENGYEL

Gogolin çokdilli eğitim ve öğretimin yerine bir dile indirgenin –çoğunluk toplumunun dili–, 19. yüzyılda ulus-devlet kurulmasıyla yerleşen, çokdilliliğe karşı geleneksel savunmacı tutumda yattığını ortaya çıkartmıştır.

6 Normal Olan İkidilliliktir

Prof. Dr. Hans H. REICH

İkidilli büyüyen çocuklar dillerini farklı derecede iyi ve farklı derecede hızlı edinirler. Ne kadar iyi ve ne kadar hızlı edindikleri bu dilleri nasıl yaşadıklarına, onlara hangi sıklıkla gereksinim duyduklarına, dillerden birini ya da diğerini birlikte konuştukları insanların ve konuların kendileri için ne kadar önemli olduğuna bağlıdır.

7 Entegrasyonun Fiziksel Formülü

Fizikteki örnekte olduğu gibi toplumda da her oluşumun bir amacı ve bileşenleri vardır. Toplumda bileşenler çoğunluk ve azınlık toplumlara olurken, amaç daha üst seviyede bir toplum, insanların gereksinimlerini ve gelişimlerini karşılayacak bir toplum kurmak.

12 Söyleşiler VII

Biri: (der ki) : Merhaba... Nasılsın?

Öteki: Merhaba... Teşekkür ederim!

Ben iyiyim, sen nasılsın?

Biri: İyi diyelim – iyi olalım.

Öteki : (Güler) Anlamadım. "İyiyim" dediğin için mi iyisin?

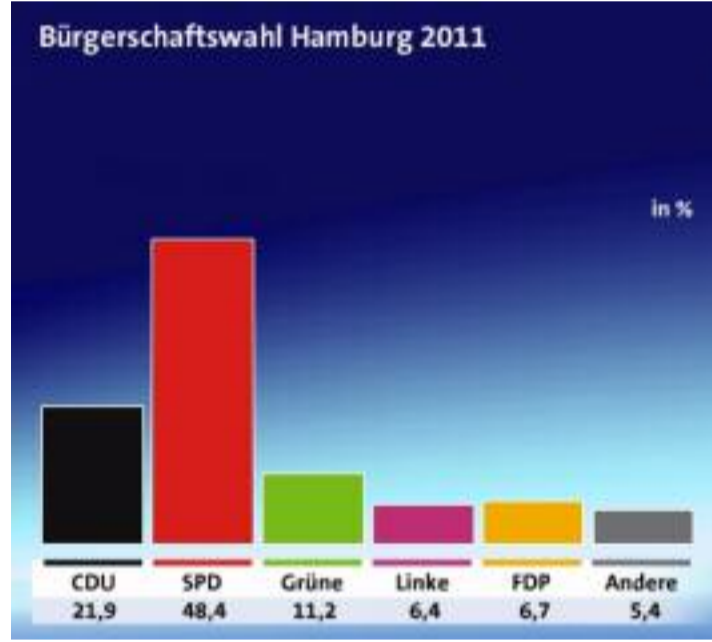
Biri: (O da gülmektedir) Yok, hayır...

İyiyim işte, şükürler olsun.

14 Klişelerin Kıskacında

Zehra İPŞİROĞLU

Süper Seçim Yılında Hamburg Seçimleri ve Flexible-Arbeit



Almanya'da CDU/CSU-FDP'nin koalisyon hükümeti kurmalarıyla sonuçlanan genel seçimlerden bir buçuk yıl sonra, sekiz eyaleti kapsayan "süper seçim yılı, 20 Şubat'ta Hamburg'da yapılan kent meclisi seçimiyle başladı.

2009 genel seçimlerinde %33,8 oy alarak FDP'yle (%14,6) "siyah-sarı" koalisyonunu kuran CDU, Hamburg seçimlerinde ağır bir yenilgi aldı.

2008'deki Hamburg seçimlerinde CDU'nun oy oranı %42,6 olmuş ve CDU, Almanya'da ilk kez %9,6 oy alan Yeşillerle Hamburg kent hükümetini kurmuştu. Böylece özellikle göçmenler arasında "sol" olarak algılanan Yeşiller, statükonun geleneksel iki temsilcisinden birisi olan CDU ile Hamburg'da koalisyon hükümeti kurarak, varolan "sol" algısının yanlışlığını da ortaya koymuştur.

2008 seçimlerinden sonra kurulan CDU-Yeşiller hükümetinin en büyük icraatı ilkokulların dört yıldan altı yıla çıkarma girişimi olmuştur. Bu girişim orta sınıfın karşı çıkışı üzerine referanduma götürülmüş ve %58 hayır oyu ile reddedilmiştir. 20 Şubat seçim sonuçları da, orta sınıfın ilkokulün süresini uzatma girişiminden dolayı CDU'yu sorumlu gördüklerini göstermiştir.

20 Şubat seçimlerinde CDU, tarihinin en ağır yenilgisini almıştır. 2011 seçimlerinde, 2008 seçimlerinde aldığı %42,6 oyun 20,7'sini yitirerek %21,9 oy alabilmiştir. Böylece CDU, tarihinde ilk kez oylarının yarısını yitirdiği bir seçim yenilgisini almıştır.

Hamburg seçimlerinin diğer bir özelliği ise, Almanya'da %20'lik bir seçmen kitlesinin hızla saf değiştirebildiğini göstermiş olmasıdır. Daha önce Berlin eyalet bankasının iflası sonrasında Berlin'deki seçimlerde seçmenlerin %15'i SPD'ye kayarak Alman seçmenlerinin sanıldığı kadar istikrarlı olmadıklarını göstermişse de, Hamburg seçim sonuçları bu-

nun çok daha fazla bir seçmen kitlesini kapsadığını göstermiştir.

Hamburg'da 2001 seçimlerinde "sağ popülist" Schill'in %19,4 oy alması, blok olarak seçmen kitlesinin saf değiştirebildiğini ortaya çıkarmışsa da, aradan geçen zaman ve Schill'in siyaset sahnesinden çekilmesiyle, Alman seçmen profilindeki değişim gözlerden uzak kalmıştır. Ama bugün Hamburg seçimlerinde, CDU'nun 20,7 puan oy kaybetmesiyle birlikte seçmenlerin blok olarak saf değiştirebildiği bir kez daha görünür olmuştur.

Hamburg'ta yapılan referandum sonuçları ile 20 Şubat seçim sonuçları birlikte ele alındığında, yeni orta sınıfın (Schröder'in ünlü "neue mitte"si), ekonomideki "esnek çalışma" (flexible-arbeit) adı altında meydana gelen dönüşüme uygun olarak hareket ettiğini göstermektedir. Artık sürekli iş sözleşmesi olmayan ve iş konusu sürekli değişen yeni bir orta sınıf ortaya çıkmıştır. Daha tam ifadeyle, "esnek çalışma" koşullarında geleneksel orta sınıf dönüşmüş ve Schröder'in "neue mitte"si oluşmuştur.

Yeni orta sınıf, özellikle Almanya'nın büyük ticaret kentlerinde iktidar değişikliğine yol açabilecek kadar büyük bir seçmen kitlesini oluşturmaktadır. Çalışma koşullarındaki değişkenlik/esneklik, iş konjonktüründen (business cycle) ticaretin çok büyük ölçüde etkilenmesiyle birleşerek, bu kesimleri siyaset alanında da değişken/esnek, çok kolaylıkla saf değiştirebilen bir seçmen kitlesi haline dönüştürmüştür. 2000 ekonomik krizi, Hamburg'da "sağ popülist" Schill'i yaratırken, 2008-2009 krizi SPD'nin tek başına hükümet kurmasını sağlayan bir oy kaymasına yol açmıştır.

Genel olarak sanayi bürokratlarının, serbest meslek sahiplerinin, öğretmenlerin, devlet memurlarının vb.'nin oluşturduğu "yeni orta sınıf", dağıtım faaliyetleriyle uğra-

şanların büyük bölümünü oluşturan satıcılar, reklamcılar, gazeteciler ve süreli olarak ücretli çalışanlarla birlikte büyümüşür. Toplumun ortalama yaşam standartlarının üzerinde bir yaşam standardına sahip olan bu kesim, aynı zamanda primli çalıştığı için iş konjoktüründeki dalgalanmalardan hızla etkilenmektedir. Bugün "esnek çalışma" adı altında sürekli iş alanını ve konusunu değiştiren bu kesim, artık geleneksel orta sınıfın siyasal reflekslerini de göstermemektedir.

Bu "yeni orta"nın göçmen toplumu karşısındaki tutumu ise, sözcüğün tam anlamıyla "ilgisizlik" olarak ortaya çıkmaktadır. Eğitim düzeyinin düşük olması nedeniyle göçmenler, bu "yeni orta"nın "esnek" iş alanı ve iş konularında bir "rakip" olarak ortaya çıkmadıkları için, bu kesimi de ilgilendirmemektedir. Bu ilgisizlik, çoğu durumda "tolerans" (hoşgörü) olarak algılanmaktadır. Oysa bu "yeni orta", göçmenlere karşı basbayağı ilgisizdir. Hamburg 2010 referandumunun gösterdiği gibi, bunların ilgisizliği,

hiçbir biçimde "hoşgörülülük" olarak tanımlanamayacak, tersine "hoşgörüsüzlük" olarak adlandırılabilir bir göçmen karşıtlığını potansiyel olarak içinde barındırmaktadır.

Bu nedenle, Almanya seçimlerinde ortaya çıkan ve %20'leri bulan CDU'dan SPD'ye yönelik oy kaymaları (ki 2001 Hamburg seçimlerinde olduğu gibi bu oylar "sağ popülist" Schill'e de kayabilmektedir), en azından nüfusun %20'sinin göçmen sorunlarına karşı kayıtsız/ilgisiz olduğunu göstermektedir. Bu kaygan seçmen kitlesinin en temel özelliği, tıpkı alt gelir grubundaki kesimlerin çocuklarının eğitim görmesini kendisine "rakip" olacağı önyargısıyla reddetmesi gibi (Hamburg referandumunda bu açıkça ortaya çıkmıştır), göçmen kitlesinin eğitim düzeyinin yükselmesine yönelik politikalara da karşı olmasıdır. Bu nedenle, bu "yeni orta", hem elemeci eğitim sisteminin mevcut haliyle korunmasından yanadır, hem de göçmenlere yönelik "teşvik"lere karşıdır.

Hamburg Seçim Sonuçları 2011			
	2008	2011	Fark
Katılım Oranı	63,5	57,8	
CDU	42,6	21,9	-20,7
SPD	34,1	48,4	14,3
GRÜNE/GAL	9,6	11,2	1,6
Linke	6,4	6,4	-
FDP	4,8	6,7	1,9

DIE GASTE

İki aylık TÜRKÇE GAZETE
TÜRKISCHE ZEITUNG
ERSCHEINUNGSWEISE: ALLE ZWEI MONATE
Unentgeltlich
Herausgeber: Initiative zur
Förderung von Sprache und
Bildung e.V.
DİL VE EĞİTİMİ DESTEKLEMEK
İÇİN İNİSİYATİF e.V.

GENEL YAYIN YÖNETMENİ
ViSdP/Chefredakteur:
ZEYNEL KORKMAZ
(Duisburg/Essen Üniversitesi,
Türkçe Öğretmenliği Bölümü)
YAYIN YÖNETİMİ/REDAKTION:
ENGİN KUNTER (Doktorandin)
GÜLDEN GÜNGÖR
OZAN DAĞHAN

Posta Adresi:
Postfach 10 30 03
40021 Düsseldorf

İnternet Adresi:
www.diegaste.de

E-Posta/Mail:
diegaste@yahoo.com

Dizgi/Layout: Die Gaste Verlag
Baskı/Druck: Hürriyet-Deutsch-
land

İÇERİK

Çözüm Önerileri ve Uygulama Olasılıkları	3	Die Gaste
Herşey Türkiyeli Göçmenler İçin...!	4	Ozan Dağhan
Çokdillilik Kavrayışı Bağlamında Erken Yaşta Dil Desteği	5	Jun. Prof. Dr. Drorit Lengyel
Normal Olan İkidilliktir	6	Prof. Dr. Hans H. Reich
Entegrasyonun Fiziksel Formülü	7	Mehmet Korkmaz
Klozetli Eğitim	8	Die Gaste – Haber
DİTİB Desteğiyle Gövde Gösterisi	8	Yalçın Bayer
Tartışmanın Neresindeyiz?	9	Safer Çınar
Almanya'da Göç, Seçim Kampanyaları ve Medya	10	Prof. Dr. Karl-Heinz Meier-Braun
Söyleşiler VII	12	Koral Okan
Sarkis – Renklerin Hızı Sergisi	13	Haber
Kişilerin Kısacasında – Aıdatlık Üstüne Çeşitlemeler – Vatana Öfke...	14	Zehra İpşiroğlu
Farklılığın Ortamları	15	Kitap Tanıtımı
"Güle Güle Hocam!"	16	Die Gaste
Göçün 50. Yılında Emek Şenliği	16	Die Gaste

Çözüm Önerileri ve Uygulama Olasılıkları

Die Gaste

Bilindiği gibi, *Die Gaste*'nin çıkış noktası, Alman kamu yönetiminde ege-men olan entegrasyon anlayışı olmuştur. Bu anlayışa göre, Türkiyelilerin Alman toplumuna entegrasyonunun temel koşulu Almanca öğrenmektir. Sorun bu biçimde ortaya konulduğunda, doğal olarak, Türkiyeli göçmen toplumunun gençlerinin ve çocuklarının Almanca öğrenimi, ekonomik, toplumsal ve siyasal bütünleşmenin temel unsuru haline gelmektedir.

Daha net bir ifadeyle, Alman toplumu Türkiyeli göçmenlerin entegrasyonunda temel koşul olarak kabul edilen Almanca öğrenimi, anadili Türkçe olan 3 milyon nüfusa sahip bir topluluğun, içinde yaşadığı, ama kendisine yabancı olan bir dili tam ve doğru biçimde öğrenmesi sorunudur. Dil öğrenimi, Almanya'da yaşayan Türkiyeli yeni kuşakların eğitim sorunlarının temelini oluşturmaktadır. Bu nedenle, dil öğrenimi ile eğitim sorunları iç içe geçmiş bir sarmal oluşturmaktadır.

Die Gaste'nin temel işlevi, okuyucuların bildiği gibi, Türkiyeli göçmen toplumunun yüzyüze olduğu dil öğrenimi ve eğitim sorunları için bir platform oluşturmaktır. Şu an 16. sayı çıkaran *Die Gaste*, akamedisyenlerden eğitmenlere kadar geniş bir kesimi kapsayan 83 yazarın 180 makalesini yayınlamış ve iki büyük sempozyum ve *sonderschule* sorunu üzerine bir panel düzenleyerek, bu platform olma işlevini yerine getirmeye çalışmıştır.

Bugüne kadar çıkan 15 sayının ve gerçekleştirilen sempozyum ve panelin ortaya çıkardığı gerçek ise, Türkiyeli yeni kuşakların entegrasyon sorunundan daha çok eğitim sorununun belirleyici olduğu ve temelde de yeterince ve doğru bir Almanca öğrenilmemiş olmasının yattığıdır. Doğal olarak temel sorun, yeterli ve doğru Almanca öğrenme sorunu olarak ortaya konulduğunda, yanıtlanması gereken soru yeterli ve doğru Almanca'nın nasıl öğrenileceği sorusudur.

Die Gaste olarak, bu sorunun anadili üzerinde yükselen bir Almanca öğrenim programıyla çözümlenebileceğini ortaya koyduk. Bu programın genel hatlarını "*Göçmenlerin Anadili, Eğitim, Kültür ve Entegrasyon Sorunları Sempozyumu*"nda "*Anadili Temelinde Almanca Öğrenim Projesi*" başlığı altında Genel Yayın Yönetmenimiz Zeynel Korkmaz'ın yaptığı sunumla kamuoyunun bilgisine sunduk.

Bu sunumda belirtildiği gibi, bu projenin en önemli unsuru, şüphesiz anadildir. Anadili temelinde, sistemli ve programlı bir Almanca öğreniminin gerçekleştirilmesi için, *aynı zamanda ve birlikte* anadilinin de "sokak dili" olmaktan kurtarılması gerektiği açıktır. Bu nedenle, anadili temelinde, planlı ve sistemli bir Almanca öğrenimi için, bir yandan anadilini geliştiren, diğer yandan bu gelişime paralel olarak Almanca öğrenilmesini sağlayan bir programa ihtiyaç vardır. Artık böyle bir programın, pedagojik

Eğer doğru çözümün ne olduğunu biliyorsak, bıkmadan, usanmadan bunu her yerde anlatmak zorundayız. Çözümün yaşam alanı bulabilmesi için başka seçenek de bulunmamaktadır. Somut adımların atılabilmesi için gerekli kaynağı bulabilmek de ancak böyle olanaklı olacaktır.

Ne yazık ki, biraz daha "konuşmak", ama daha yüksek sesle "konuşmak" durumundayız. Sesimiz, en sağır kulakların bile işitebileceği kadar gür çıkarsa ve bu sese kendi sesimizi ne kadar çok katarsak, somut adımların atılabilmesi de o kadar hızlı ve yakın olacaktır.

ve filolojik bilimsel bilgiler temelinde doğrudan uzmanların katkısıyla hazırlanması ve somut uygulamaya sokulması gündeme gelmiştir.

İşte tam bu noktada Türkiyeli göçmen toplumunun kendi sorunlarına kendisinin sahip çıkıp çıkamayacağı, böyle bir projeyi somutlaştırıp somutlaştıramayacağı sorunu ortaya çıkmaktadır. Böylece eğitsel bir sorun, Alman kamu yönetimi tarafından entegrasyon bağlamında sosyolojik bir boyuta taşınırken, sorunun somut çözümü için atılacak adımlar da sosyolojik bir boyut kazanmaktadır.

Hülya Sancak'ın "*Kültür*" sanat gazetesinde yayınlanan makalesinde şöyle yazmaktadır:

"Bu tür toplantılar (sempozyum vb. etkinlikler kastediliyor – *Die Gaste*) düzenlenmeli elbette, sorunlara farklı bakış açıları getirmesi açısından, hatta sorun belirleme ve çözüm üretme özüllü olanlar için, en azından sorunların kaynağının ne olduğunun gösterilmesi açısından bunlar önemli çalışmalar. Ancak nereye kadar? Her yıl böyle toplantılar düzenleyip konuşmalar yaparak nereye varılabilir? Sorunlarla ilgili çözüm önerileri için somut adımlar atılması, yani yaptırım uygulanması mümkün müdür?"

Sayın Sancak sorunu böylesine yalın biçimde ortaya koymakla birlikte, somut adımlar konusunda pek de umutlu görünmemektedir.

Evet, bugün Almanya'daki Türkiyeli göçmen toplumunun yeni kuşaklarının temel sorununun dil ve eğitim sorunu olduğu, bunun da anadili temelinde Almanca öğrenimiyle bağlantılı olduğu eğitim görmüş herkes tarafından genel olarak kabul edilmektedir. Ancak, Sayın Sancak'ın sorularında ifade ettiği gibi, bu konuda somut adımlar atılması noktasına gelindiğinde, sözler söylendiği yerde kalmaktadır.

Yapılması gereken çok açık ve nettir: 3-7 yaş grubu çocuklar için anadili temelinde Almanca öğrenimini sağlayacak okul öncesi bir eğitim programı hazırlamak ve bunun uygulanacağı okul öncesi eğitim kurumları kurmaktır.

Böyle bir eğitim programı, uzmanların gönüllü ve ücretsiz katkısıyla hazırlanabilirse de, bu programın uygulanacağı eğitim kurumlarının kurulması keskin-

maddi kaynak bulunmasını gerektirmektedir. Ve sorun da, yani somut adımların atılmaması sorunu da, bu gerekli maddi kaynağın bulunamamasından kaynaklanmaktadır.

Bu programın yürütüleceği kurum için, her şeyden önce bir yerin (mekan) tahsis edilmesi ve donanımının sağlanması gerekir. İkinci olarak, bu kurumda çalışacak ve programı uygulayacak personelin eğitilmesi ve istihdam edilmesi gereklidir. Daha somut ifadeyle, programın somutlaştırılabilmesi için okul öncesi eğitim kurumunun sabit yatırımları, kira ve personel giderleri karşılanmak zorundadır. Bu maddi kaynak bulunmadığı sürece, söylenenlerin havada kalması kaçınılmazdır.

Öyle ise, bu maddi kaynak nasıl yaratılacak ya da bulunacaktır?

Bunun kamusal ve özel olmak üzere iki yolu vardır.

Kamusal kaynak, her şeyden önce Alman kamu yönetiminin böylesi bir programa sahip çıkması ve bunun uygulanması için gerekli maddi olanağı tahsis etmesiyle sağlanabilir. Ancak (merkezi yönetim ve eyalet yönetimleri olmak üzere) Alman kamu yönetiminde egemen olan zihniyet, anadilini tümüyle dışlayan ve tüm sorumluluğu aileye yükleyen bir Almanca öğrenim anlayışıdır. Bu anlayış, "rüyanızı bile Almanca göreceksiniz" sözlerinde ifadesini bulan ve pratikte başarısız olduğu açığa çıkmış bir anlayışa denk düşmektedir. Ama böyle bir anlayış, zihniyet var olduğu sürece Alman kamu yönetiminin anadili temelinde Almanca öğrenim projesini maddi olarak desteklemesini beklemek fazla gerçekçi olmayacaktır. (Elbette bu, Alman kamu yönetiminin desteğinin hiç alınmayacağı anlamına gelmemektedir. Bu destek, bu projenin Türkiyeli göçmen toplumu tarafından ne kadar sahiplenildiğine ve pratikte ne kadar başarılı olduğuna bağlı olarak uzun dönemde sağlanabilir.)

Bu durumda elde kalan tek kamusal kaynak, kaçınılmaz olarak Türkiye devletinin bu projeye maddi destek vermesi olarak ortaya çıkmaktadır. Bu da siyasal iktidarların tutumuyla belirlenmektedir. Bugüne kadar hiçbir hükümetin yurtdışında yaşayan yurttaşlarına yönelik tutarlı ve bütünsel bir politikası olmamıştır. Varolan politik tutum ise, yurtdışında yaşayan yurttaşların ülkeye döviz göndermelerini ve yaşadıkları ülkelerde (özellikle de Almanya-

da) bir baskı grubu oluşturarak "lobicilik" yapmalarını sağlamaktan ibarettir.

Özel kaynaklar ise, bu projeyi sahiplenilenlerin inisiyatifiyle oluşturulacak bir vakıf vb. kuruluş oluşturularak sağlanabilir.

Burada konuyu açıkça ve içtenlikle ortaya koymamız gerekiyor. Gerçekten böyle bir "sivil inisiyatif" in böyle bir projeyi finanse edebilecek kaynağı yaratabileceğine inanıyor muyuz? Yoksa "hayirsever" bir ya da birkaç işadaminin ya da şirketin bağışlarıyla böyle bir kaynağın sağlanmasının daha kolay olacağını mı düşünüyoruz?

Açıkça konuşmamız gerekiyor. İster yurtdışında yaşamak durumunda olan yurttaşlar olalım, ister Türkiye'de yaşayan yurttaşlar olalım, her durumda kamu yararına faaliyet yürütme iddiası ile ortaya çıkan özel girişimlere karşı önsel bir güvensizliğe sahibiz. Dahası, bu türden özel girişimlerin uzun ömürlü olmayacağına, olmayacağına ve kişisel çıkarlar için kullanılacağına inanırız. En idealist düşüncelerle başlatılan girişimlerin nasıl kısa sürede yozlaştığını yaşayarak görmüşüzdür. Daha açıkçası, "cehenneme giden yolun iyiniyet taşlarıyla örülü olduğunu" çok iyi biliriz. 1970'lerde "İşçi şirketleri"nin nasıl iflas ettiği ve "en sosyal-demokrat"ların iktidarında DÇM hesaplarıyla nasıl zarara uğrandığının anıları capcanlıdır. "Sivil toplum kuruluşları"nın nasıl geçim kapısı yapıldığına, bu kuruluşların "kurucuları"nın nasıl "sosyal mafya" haline geldiklerine, AB fonlarından yararlanmak için "proje dosyaları"yla ortalıkta nasıl dolaştıklarına ilişkin öyküler her fırsatta anlatılmaktadır.

Açıkça söyleyelim: Bu nedenle özel sivil girişimin ya da sivil toplum kuruluşunun kamu yararına çalışacağına inancımız yoktur. İnancımız olmadığı gibi, böylesi bir girişime tek "bir Allah kuruş" vermeyi aklımızdan bile geçirmeyiz.

Tüm bunların ötesinde, söz konusu olan anadili üzerinde yükselen Almanca öğrenim programının 3-7 yaş grubunu kapsayan dört yıllık bir süreci içerdiği düşünüldüğünde, böylesi bir projenin sürdürülebilirliğine olan güvenimiz de yoktur. Böyle olunca da, gerekli finansman sağlansa bile, kendi çocuklarımızı böyle bir programa göndermekte duraksayacağımız açıktır.

İster istemez, birilerinin bir yerlerde, bizim dışımızda, kendi olanaklarıyla, kendi kendilerine bunları yapmalarını ve başarılı olmalarını beklemek eğilimindeyizdir. Ne kadar bilimsel olursa olsun, yeni ve ilk kez yaşama geçirilecek bir projede kendi çocuklarımızın "kobay" olarak kullanılabilirliği endişesi duyacağımızdır.

Projeyi oluşturanların parasız-pulsuz-çulsuz "genç öğrenciler" olmaları ya da arkalarında bir "hoca efendi"nin, sınırsız parasal olanaklara sahip "cemaat" in bulunması, bu güvensizlik, kaygı ve endişe koşullarında anadili üzerinde yükselen Almanca öğrenim programının finanse edil-

mesi kadar somutlaştırılması için de arkasında kamunun desteğinin bulunmasını kaçınılmaz kılmaktadır.

Sayın Sancak'ın yazısında ifadesini bulduğu gibi, "Sorunlarla ilgili çözüm önerileri için somut adımlar atılması, yani yaptırım uygulanması mümkün müdür?" sorusunun yanıtı böylesine bir kısır döngüye dönüşmektedir.

Bu kısır döngü, T.C. Başbakanı Recep Tayyip Erdoğan'ın son Düsseldorf çıkarmasındaki "önce Türkçe" söylemine karşı Almanya Dışişleri Bakanı Guido Westerwelle'nin "önce Almanca" söylemiyle daha da içinden çıkılmaz hale gelmiştir.

"Önce Türkçe mi, yoksa önce Almanca mı?" türünden bir yaklaşım, kamunun, özellikle de her iki ülkenin merkezi yönetimlerinin sorunun çözümünden daha çok çözümsüzlüğü tercih ettiklerini göstermektedir. Açıkça ki, *Die Gaste*'nin ortaya koyduğu "anadili temelli Almanca öğrenim projesi", bu türden çözümsüzlük tercihi karşısında, hem gerçek ve doğru çözümün ne olduğunu ortaya koymakta, hem de bu çözümün pratik uygulaması için aşılması gereken kısır döngüyü sergilemektedir.

Bugüne kadar bireysel çabalarla gerçekleştirilen *Die Gaste*'nin "*Bilgilendirme Toplantıları*"nda çok net olarak gördüğümüz gibi, sorun ertelenemez noktaya gelmiştir. Yıllar boyu ortalıkta dolaşan sözde çözümlerden ("herşeyden önce ausbildung" vb.) medet umulmuştur. Çocuklarıyla Almanca konuşarak Almanca öğrenmelerini sağlayabileceklerine inandırılmışlardır. Anadilinin, gerek Almanca öğreniminde, gerekse entegrasyondaki işlevi hepten bir yana itilmiştir. Şimdi, 50 yıl sonra aileler çocuklarının geleceğinden kaygı duymaktadırlar. *Die Gaste*'ye gösterilen ilgi de bu umutsuzluğun bir yansımasıdır.

Burada alınması gereken çok yol olduğu görülmektedir. Bir süre daha (ve bugüne kadarkinden çok daha fazla) "konuşmak", tartışmak gerekecektir. Doğru çözümün somut uygulamaya geçebilmesi için çözümsüzlüğü çözüm olarak gören siyasete karşı, doğru çözümün ne olduğu usansız anlatılmalıdır. 50 yılın çözemediği ve siyasetçilerin çözmeye yanaşmadıkları bir sorunun çözümünün birkaç yıl içinde, iki sempozyum ve iki aylık 16 sayfalık bir gazetenin 15 sayısıyla somut uygulamaya sokulmasını beklemek aşırı iyimserlik olacaktır. Şu da unutulmamalıdır ki, dünyanın her yanında okullar açan cemaat sermayesi bile bu çözümden yana tek bir adım bile atamamıştır. Amaç, sorunu çözmek ve çözüme uygun somut uygulamaya geçmek değil de, "başka" olunca, "başka"lar, elbette başka yerde olacaktır.

Eğer doğru çözümün ne olduğunu biliyorsak, bıkmadan, usanmadan bunu her yerde anlatmak zorundayız. Çözümün yaşam alanı bulabilmesi için başka seçenek de bulunmamaktadır. Somut adımların atılabilmesi için gerekli kaynağı bulabilmek de ancak böyle olanaklı olacaktır.

Ne yazık ki, biraz daha "konuşmak", ama daha yüksek sesle "konuşmak" durumundayız. Sesimiz, en sağır kulakların bile işitebileceği kadar gür çıkarsa ve bu sese kendi sesimizi ne kadar çok katarsak, somut adımların atılabilmesi de o kadar hızlı ve yakın olacaktır.

Herşey Türkiyeli Göçmenler İçin...!

Ozan DAĞHAN

Almanya'nın yabancılar politikasının Türkiyeli göçmen toplumu üzerinden yürütüldüğü, "Alman yönetici kültürü" (*deutsche Leitkultur*) yanlıları dışında herkes tarafından kabul edilmektedir. Bu gerçeği kabul edenlerin, bu durumdan hoşnut olmayanların, değişim için bir adım atmak düşüncesinde olanların ve sorunu bizzat yaşayanların, her koşulda "iyimser bir ruh hali"ne sahip (optimist) olmaları beklenmektedir. Böylesi bir "iyimser bir ruh hali" içerisinde, entegrasyonu "uyum", eğitimi "meslek eğitimi", anadili derslerini "geleneksel değerlerin öğretimi" olarak algılamaları, düşünmeleri, bilmeleri, kabul etmeleri, Alman yönetici kültür yanlılarının tek amacıdır. "Almanya'da iki dilde yazılmış şehir tabelaları görmek istemiyorum" (Otto Schilly), "Hıristiyanlık kuşkusuz Almanya'nın bir parçası. Yahudilik kuşkusuz Almanya'nın bir parçası. Bu, bizim Hıristiyan-Yahudi tarihimiz. Fakat İslam da artık Almanya'nın bir parçası (Christian Wullf)", "Çok kültürlülük yaklaşımı başarısız, tamamen başarısız oldu!" (Angela Merkel), "Biz Hıristiyan Birlik olarak leitkultur'ü savunuyoruz ve multikulti'ye karşıyız. Multikulti öldü!" (Horst Seehofer) vb. gibi birçok ifade Almanyalıların köhne yabancılar politikasının dışı vurumu gözlemlenirken, aynı zamanda da yönetici kültürün, kendi çıkarlarına uygun bir temelde, göçmen ya da yabancılar politikasının nasıl şekillendiğini tanıtlamaya olanak sağlar.

50. yılına gelen işgücü göçünün ilk döneminde söz konusu bile olmayan hak, hukuk, değer, ilgi, kültür, eğitim, vatandaşlık gibi –burada gerçek evrensel değerleri temel alıyoruz– birçok konuda, "geçen süre" hesaba katılmaksızın, yoğun bir coşku içinde her toplantıda, demecide, söyleşide, televizyon programlarında vb. popülist bir söylemle dile getirmeyi kendine görev edinmek, göçmen toplumuna bakış açısının ve yaklaşımın eksik ve bu anlamda da yanlış olduğunu gösterir. Yönetici kültür mantığı çerçevesinden bakıldığında, bu mantığın, elli yılda kazanılmış hakları, Türkiyeli göçmen toplumunun Almanya'da varoluşunun sadece doğal bir sonucu olarak değerlendirdiği gerçeği ortaya çıkar. Öyleyse, bir elli yılı daha kaybetmenin, ikinci bir elli yılda "geriye kalan sorunların" kendiliğinden çözüleceği umudunu taşımanın da sakıncası yoktur!

Bu yanılsama, farklı alanlardaki kısmi değişiklikleri, örneğin vatandaşlık yasasında yapılan değişiklikleri, diğer sorunların çözüm noktası olarak kabul etmenin bir izdüşümüdür. (Herkes Alman vatandaşlığına geçer, Alman yasalarına vb. uyacağına dair yemin ederse, ortada yabancılar/göçmenler diye bir sorun kalmaz!). Aynı mantığın, sorunları bir bütün olarak değil, "tekil", yani Türkiyeli göçmen çocuklarının çocuk yuvalarında karşılaştıkları ayrımcılıkla, *sonderschule/förderschule*'lere "teşvikiyle", 4. sınıftaki elenme sorunuyla, üniversitedeki düşük orantıları vb. gibi durumlar arasındaki bağlantıları göz ardı etmekte de üstüne yoktur. Daha birçok olayda ve olguda bu mantığın tekyanlılığını ve yanlışlığını örneklemek mümkündür. Asıl olan ise, "çözüm"e yönelik doğru saptanmış söylemlerin bilinmesi, anlaşılması ve gerçek temeller üzerinde tartışılan, gerçek sorunların gündemde kalmasıdır.

Burada belirtmek gerekir ki, sözünü ettiğimiz haklar ve elde edilen parçasal değişiklikler için çaba göstermiş kamusal kurum ve kuruluşlardan, dernek ve inisiyatiflere kadar tümünün geçmişteki çalışmalarını kesinlikle yadsıyamayız. Bir bütün olarak değerlendirilmesi gereken Türkiyeli göçmen toplumunun elli yıllık geçmişinde, bu çalışmaları yürütenler, bu sürecin durak taşlarıdır. Kazanılmış tecrübelerden ders alınması, edinilmiş bilgilerin aktarılması ve geleceğe yönelik atılacak adımların bilimsel değerlendirilmelerinde yol gösterici olacağı açıktır. Bir diğer sözle, bu oluşumların çabaları, aynı zamanda Türkiyeli göçmen toplumunun tarihsel belleğidir.

Fakat klasik "multikultur" odaklı göçmenler politikasının hukuksal alanda gerçekleştirdiği kısmi yenilikler ve düzenlemeler (örneğin 2000 yılında yeniden düzenlenen Vatandaşlık Yasası, oturum sürelerinde yapılan değişiklikler vb.), dönemselsel olarak göçmen toplumunu kısmi bir "huzura" erdirmekte – birçok hukukçunun teyit ettiği gibi, her ne kadar yasalar yürürlükte olsa da uygulamada farklılıklar vardır. Bu dönemlerde yapılan yeniliğin/değişikliğin doruğa ulaştığı dönemlerde (yeni Vatandaşlık

Yasasının yürürlüğe girdiği dönem gibi akın akın Alman vatandaşlığına geçildiği günlerde) Federal Hükümet, kendi siyasi düşüncesini, tüm araçları seferber ederek Türkiyeli göçmen topluma kabul ettirmek ve aynı zamanda da Alman vatandaşlığına geçmiş olanların oylarını "kazanmak" için en uygun zemini yaratmış olur.¹ Olgunun altında yatan ve asıl belirleyici öneme sahip olan ise; üretimde gereksinim duyulan "ucuz işgücünün" (vatandaşlığa geçişle) yedeklenmesi ve güvenceye alınmasıdır.

Alman kamu yönetiminde egemen olan bu mantığın siyasal, toplumsal, kültürel alanlardaki tektarafıllığı ekonomide de farklı değildir. Yetişen Türkiyeli gençlerin üretimde yerlerini almaları, birinci kuşağa göre –göreceli olarak– daha yetkin bir biçimde üretim faaliyetinde bulunmaları beklenirken², aynı zamanda da bu düşüncenin Türkiyeli gençlerin belleklerine nasıl yerleştirileceği de planlanmaktadır. Yaşamın her alanında buna rastlamak mümkündür. *Hauptschule*'lerdeki, *gesamtschule*'lerdeki "*praktikum*"larda, "zanaatkârlık" (ausbildung/el sanatları) adı altında yapılmaktadır.

Burada bir parantez açarak "zanaatkârlık" a açıklık getirelim.

Zanaat sözcüğü, Almanca "*Handwerk*", zanaatkâr "*Handwerker*" olup, çırak "*Lehrling*"dir. Tarihsel olarak insanlığın alet yapımına başladığı süreçten itibaren gelişen ve üretim ilişkilerinin değişiminde ve gelişiminde önemli rol oynayan "zanaatkârlık" kavramı siyasal, ekonomik, toplumsal ve sanatsal alanlarda da etkisini göstermiştir. Yontu, resim vb. gibi sanat dallarında "ustaların" bilgilerini, deneyimlerini aktardıkları ve becerilerini en üst seviyeye taşımalarında "destek" oldukları "çırakları" olduğu gibi şiir, roman, tiyatro, sinema vb. alanlarda da "usta-çırak" ilişkisine sıkça rastlanır. Diğer bir ifadeyle, insanlık tarihinin yüzyıllardan buyana yaratmış olduğu, ilk çıkarılan sesten mağaralarda çizilen resimlere, coğrafi keşiflerden teknolojik buluşlara, düşünce akımlarından toplumsal gelişime kadar bir bütün olarak insanlığın bu "bilgeligi" karşısında kendimizi birer "çırak" olarak nitelendirmemiz yanlış olmayacaktır.

Fakat burada söz konusu olan üretimde faaliyette bulunacak ve sosyo-ekonomik bakımdan toplumun en alt katmanından gelen Türkiyeli gençlerin "el sanatlarına" yönlendirilmesinden, yani "*ausbildung*" yapmalarından bahsediyoruz. Daha açık bir şekilde ifade etmek gerekirse, sanayi devrimini tamamlamış ilk ülkeler arasında yer alan Almanya'nın, sanayide çalıştırılmak üzere "kısıtlı" teknik donanıma sahip, "ucuz işgücü" olarak nitelendirdiği Türkiyeli gençlerinden –sanayi devrimi öncesi kullanılan tanımıyla "zanaatkârlık"– güncel ifadesi "el sanatları eğitime" teşvik söylemiyle yedek sanayi ordusu yaratma girişiminden ve su katılmamış pragmatizmden başka bir şey değildir.

Konunun dikkat edilmesi ve yanlış anlamalara sebep vermesini önlemek açısından belirtelim ki, bugün için meslek eğitimi yapan ya da yapmayı düşünenlerin gerçeği öğrenmesi açısından bu konular dile getirilmek zorundadır.

Eğitim, kendi geleceğini belirlemeyi, katılımı ve dayanışma yeteneğini geliştirmeyi amaçlayan bir süreçtir.³ Türkiyeli göçmen çocukların/gençlerin bu sürece katılabilmelerinin önkoşulu ise, Almanca öğrenmektir. Bu da ancak ve ancak anadillerini, Türkçeyi temel alan programlarla çözüme ulaşabilir. Hem anadilini (Türkçeyi) hem de Almancayı dilbilgisel olarak doğru öğrenmiş, özümsemiş bireyler ortaya çıkarmayı öngören bu programlar, "...yüksek düzeyde ve yüksek düzeye doğru bir gelişim" in⁴ temelini de hazırlamış olacaktır. Her iki dile de egemen, her iki dilde de düşüncesini net olarak ifade edebilme gücüne sahip, insanlığın birimleri karşısında "çıraklık" eden "bilge" insan olma yolunda azimle yürüyecek Türkiyeli gençlerimizin gelecekte "yönetici kültür" yanlılarına söyleyecekleri çok fazla sözleri olacağı açıktır.

¹ Prof. Dr. Ali Ülkü Azrak, *Die Gaste*, Sayı 15.

² Maria Böhmer (CDU): "Meslek eğitimi alan her genç ülkemiz için bir kazanımdır. Gençlerin meslek eğitimi yaparak bir gelecek perspektifi kazandıklarını söyleyen Böhmer, 'Geleceğin ustası bir Türk olacak' diye konuştu." (*Hürriyet Avrupa*, 1 Ekim 2010)

³ Prof. Dr. W. Jantzen, *Sonderschule/Förderschule Sorunu ve Göçmen Toplum Paneli Sunumu*, 13 Şubat 2010.

⁴ Prof. Dr. W. Jantzen, agy.

Çokdillilik Kavrayışı Bağlamında Erken Yaşta Dil Desteği

Köln Üniversitesi Jun. Prof. Dr. Drorit LENGYEL

Almanya'da birinci PISA araştırmasının 2001 yılında yayınlanmasından bu yana - erken yaşta dil desteği kamuoyunda, eğitim politikalarında ve uzman çevrelerde temel konulardan birisi olmuştur. 15 yaşındaki öğrencilerin okuma yeterliklerinin test edildiği, Alman eğitim sistemi açısından sonuçları yıkıcı olan araştırma, eğitim sisteminde bir dizi reform girişimlerine neden olmuştur. Bu reformların bir çoğu okul öncesi çağa yöneliktir. Bu bağlamda çocukların, özellikle Almancayı ikinci dil olarak öğrenen, bir diğer ifadeyle yaşam ortamlarında birden çok dile büyüyen göçmen çocuklarının dil yeterliklerinin güçlendirilmesine ağırlıklı olarak odaklanıldı. Aynı zamanda okul öncesi pedagoji alanında çalışan kurumların bakım ve eğitim görevi, altı yaş altındaki çocukların eğitimi göreviyle genişletildi. Bakıma odaklı kuruluşların işlevi de, bunların eğitim kurumlarına dönüşmesi şeklinde değiştirildi, ki federal eyaletlerin eğitim planları da bu değişimi yansıtmaktadır.¹ Aşağıda, son on yılın dil destek çalışmalarının özetle irdelemesi ve pedagojik uygulamanın bugün hangi görevlerle karşı karşıya bulunduğu gösterilmesi amaçlanmaktadır.

Erken Yaşta Dil Desteği Almanca'nın Desteklenmesi mi?

Son on yılın erken yaşta dil desteği faaliyetlerine bakıldığında tekdilliliğin, daha açık bir ifadeyle Almanca'nın desteklenmesi ön plandadır. Örneğin (diğer araştırmacılarla birlikte) Jampert'in (2007), üç ile yedi yaş arası çocuklara sunulan dilsel eğitim olanaklarına yönelik kapsamlı araştırmaları, erken yaşta dil öğreniminin yükselen değerinin neredeyse tümüyle Almanca'nın desteklenmesi faaliyetlerine yol açtığını göstermiştir. İstisnalar bulmak zordur, bir göçmen dilini Almancaya ortak dil olarak alan² ikidilli çocuk yuvaları örneğinde olduğu gibi. Ya da öykülerin, şarkıların, dizelerin ve kafiyelerin farklı dillerde sunulduğu materyallerle çocukların çokdilliliğini oyun yoluyla ele alan ve interkültürel tasarı çerçevesini içeren anlayışlardaki istisnalarda olduğu gibi.³ Tek dile odaklanış, özellikle Almancada dil düzeyinin saptanmasına yoğunlaşan erken yaşta pedagojik dil tanılamaları faaliyetlerinde kendini göstermektedir.⁴

Gogolin⁵ çokdilli eğitim ve öğretimin yerine bir dile indirgenin -çoğunluk toplumunun dili-, 19. yüzyılda ulus-devlet

Gogolin çokdilli eğitim ve öğretimin yerine bir dile indirgenin -çoğunluk toplumunun dili-, 19. yüzyılda ulus-devlet kurulmasıyla yerleşen, çokdilliliğe karşı geleneksel savunmacı tutumda yattığını ortaya çıkartmıştır.

kurulmasıyla yerleşen, çokdilliliğe karşı geleneksel savunmacı tutumda yattığını ortaya çıkartmıştır. Buna göre, sözümona ulusal tekdilliliğin korunmasında eğitim kurumlarına hiç de önemsiz olmayan bir görevin, tekdilli ve ulusal-devlet anlayışına dayanan, kendini dilsel yönden kavramayı kabul ettirme şeklinde bir görevin düştüğü düşünülmektedir. Bu, herşeyden önce kurum olarak okulla ilgiliyse de, salt Almanca öğrenimi görevi, artık giderek okul öncesi pedagojik kurumları da kapsayacak şekilde genişletilmektedir. Reich⁶ bu gelişmenin yalnızca Almanca konuşan ebeveynlerin görüşlerini değil, ayrıca iki ve çokdilli göçmen ebeveynlerin büyük bölümünün arzusunun da yansıttığını belirtmektedir.

Şu an sayıları az olan, ama değerlendirilmesi yapılmış Almancayı destekleme programlarının sonuçları düşündürücüdür, çünkü desteklemeye katılmış olmanın, Almanca dil öğrenim sürecine olumlu etkide bulunmadığı görülmektedir. Özel destek gören ve göremeyen çocuklar arasındaki uçurum hala mevcut. Bu yönde, denetlenmesi gereken birçok olası neden belirtilmektedir; örneğin öğrenim gruplarının çok büyük ve etkili öğrenme zamanlarının çok az olması, destek süresinin düşük yoğunlukta ve kısa olması (çoğu zaman anaokulunun son yılında), personelin dil pedagojisi yönünden yeteri düzeyde profesyonel olmaması.⁷ Bunun yanı sıra, verilen destek daha çok kalıplar halindedir ve çocuğun bireysel dil gereksinimlerine odaklı gerçekleştirilmemektedir. Diğer yandan çocukların öğrenim tarzı olarak oyun oynamak, dil oluşturma amacının odak noktasında bulunmamakta, daha çok okuldaki türden yöntemlerle çalışılmaktadır.⁸ İkinci dil edinimi araştırma sonuçları da, psikolog Gudula List'in talep ettiği biçimde, diller arasındaki bağlantının oluşturulmasını, yani çocukların çokdilliliğinin dil öğrenimine yarar sağladığı çıkarılmasını mümkün kılar - bu, değerlendirmesi yapılan dil destekleme programlarında dikkate alınmayan bir yaklaşımdır. Dil psikolojisi araştırmaları, çocukların genel olarak erken yaşta gerçekleşen çokdillilikten, dil gelişiminin tüm alanlarında yararlandıklarına işaret etmektedir, çünkü onlar hala içlerinde taşıdıkları edinim stratejilerini kullanabilmektedirler.⁹ Soyut dil (*Metasprache*) becerilerinin erken edinimi, çokdilli çocukların dil göstergele-

rinin keyfi (*Arbitrarität*) oluşu nedeniyle erken dönemde ilgilenilmeleri gerektiği şeklinde açıklanmaktadır. Bu, onların tekdilli çocuklardan daha erken, "sözcüklerdeki biçim ve anlamların uyumunun bir anlaşmaya dayalı olduğunu" kavramalarına yardım ettiği izlenimi yaratıyor.¹⁰ Tüm bu bulgulara rağmen, özellikle göçmen çocuklarında bilişsel potansiyellerinin oluşturulmasında destek olmak açısından fırsatlar kullanılmamakta.¹¹

Erken Yaşta Dilsel Eğitim

Dil desteği tasarısından daha kapsamlı olan ve dil gelişiminde giderilmesi gereken eksikliklerin değil, tersine çocuğun ve dilinin (dillerinin) odak noktayı teşkil ettiği dilsel eğitim anlayışı, okul öncesi çağa yönelik pedagojik dil çalışmalarında bakış açısı değişikliği için uygun görünmekte. Erken yaşta eğitim bireyin etkin faaliyeti olarak anlaşılabilir. Burada odak noktada bulunan, çocuğun öğrenim sürecinde bağımsız davranabilmesi ve bunu, kültürel ve toplumsal gerçeklikle uğraşla kazanılan çok yönlü bir bağlantıyla bütünleştirmesidir.¹² Bu bakış açısından salt Almanca'nın (telafi amaçlı) desteklenmesi söz konusu olamaz, tersine çocukların dilinin kabul görmesi eğitim süreçleri için temel bir koşuldur. Erken yaşta dilsel eğitim çalışmaları, dili bir araç olarak kullanarak, çocuğun etkin faaliyeti, onun merakını ve hedefe ulaşmak için (dilsel) faaliyette bulunabilme becerilerini ve de içinde bulunulan sosyokültürel yaşam dünyasının koşullarını öne çıkarır.¹³ Dilsel eğitim, belirli bir dile bağlı değildir ve her zaman çokdilliliği içerir, eğer söz konusu etkin faaliyetin kendini birden çok dilde ifade edebildiği ve toplumsal gerçekliği dilsel çeşitlilik tarafından etkilenen bir birey ise.

Çokdilli gruplarda dilsel eğitim için pratik bir girişim, Alman Gençlik Enstitüsü'nün (DJI) bir kadın araştırma grubu tarafından, "Çocuk Yuvalarında Dilsel Destek Projesi" kapsamında geliştirildi.¹⁴ Müzik, hareket, fen bilimleri ve medya eğitim alanlarından hareketle dil çalışmaları çocuk yuvalarının ortalama görevi olarak ele alınmaktadır. Burada ilk olarak dil ile davranış ve düşünme arasındaki derin ilişkiyi ortaya çıkarmak ve dilin ilgili çocuk açısından işlevini incelemek söz konusudur. Ardından

çocukların becerileri ve ilgilerine yönelmesi ve farklı eğitim alanlarında saklı "dilsel potansiyellerinden" hareket edilmesi gündemdedir. Örneğin fen bilimleri alanında duyumsal doğa deneyimlerini dilde ifade etme ve varsayımlar oluşturma olanağı mevcuttur; müzik alanında ritmin ve tınının yanı sıra özel dilsel biçimler, farklı dillerde kafiyeler ve dizeler duyumsanabilir.

Model program olan "Göç Kökenli Çocuk ve Gençlerin Desteklenmesi (FörMig)"nde¹⁵ de on katılımcı eyalette erken yaşta dilsel eğitim anlayışı denendi. Okul öncesi çağdan ilköğretime geçişin şekillendirilmesi ve ebeveynlerle işbirliği ön plandaydı. Örneğin Anglo-Sakson Bölgesi'nden gelen ve adına "family literacy" (aile okur-yazarlığı) denilen anlayışlar hayata geçirildi. Bu anlayışlarda, kuşaklar arasında, birlikte getirilen dillerdeki yazıya yönelik kültürel eğitim ile okul öncesi çağda ve ilköğretimde gerçekleşen dil eğitimi birleştirilmektedir.¹⁶ Ayrıca çocukların sahip oldukları dillerini temel alan girişimler de (örneğin Duisburg'da, çoğunlukla Türk kökenli çocukların bulunduğu bir çocuk yuvasında) yapıldı. Dilsel destek burada her iki dilde -Türkçe ve Almanca- ve diller arasında bağlantıyı kuran iki kadın eğiticisiyle (*Erzieherinnen*) gerçekleştirildi. Bu kadın eğiticiler diller arasında bir bağlantı kurmak amacıyla ele alınan konu içeriğini (meyveler, posta, pazarda alışveriş yapmak) her iki dilde işlemlerdir.

Özet olarak, son on yıldaki çabaların Almancaya indirgenmesine yol açtıkları belirtilebilir. İkinci dil edinimi araştırmalarının ve dil psikolojisinin sonuçlarına da dayalı olarak, bu indirgenin gerçekten de eğitim politikası tarafından istenen sonuçlara ulaşılacağı sorusu ortadadır. Elde bulunan destek çalışmalarının sonuçları (kalıcı) bir etki göstermemektedir ve bu nedenle mevcut yaklaşım eleştirel biçimde sorgulanmalıdır. Pedagojik açıdan erken yaşta dil desteği, çocukların öğrenim süreçlerindeki etkin faaliyetlerine dayanabilecek ve çokdilli toplumsal gerçeklerin ele alınabileceği ortalama görev olarak tasarlanmış olmalıdır. Göç ve çokdillilik bağlamında dilsel eğitimin bu biçimi, standartlaştırılmış bir program içinde -"one-size-fits-all" çözüm- uygulanamaz. Belli kurumsal, yerel ve bölgesel önkoşullarla işe başlayan -etkinin tespit edilmesinde yaratıcı değerlendirme tasarımlarının yanı sıra- anlayışlara gereksinim vardır.

Çeviri: Die Gaste

(Not: Yer sınırlılığı nedeniyle yazının "Kaynakça" bölümüne yer veremedik. - Die Gaste.)

¹ Bkz. Fthenakis 2003; Laewen 2006, S. 98ff.

² Bkz. Roth/Britz/Lengyel 2005

³ Bkz. z.B. Ulich/Oberhuemer 2003

⁴ Zu neueren Entwicklungen, die die Mehrsprachigkeit und/oder den Erwerb des Deutschen als Zweitsprache als Ausgangspunkt nehmen, bkz. Reich/Roth 2007; Lengyel u.a. 2009.

⁵ Bkz. Gogolin 1994

⁶ Bkz. Reich 2008, S. 251

⁷ Bkz. Hoffmann u.a. 2008

⁸ Bkz. Lengyel 2009

⁹ Bkz. List 2007

¹⁰ Bkz. List 2007, S. 39

¹¹ Bkz. Gogolin 2008, S. 85

¹² Bkz. Schäfer 2005

¹³ Bkz. Lengyel 2009

¹⁴ Bkz. Jampert u.a. 2006; Jampert u.a. 2009

¹⁵ Programmträger: Institut für International und Interkulturell Vergleichende Erziehungswissenschaft, Universität Hamburg, Sprecherin: Prof. Dr. Ingrid Gogolin. Bkz. <http://www.blk-foermig.uni-hamburg.de/web/de/all/fkz/index.html>

¹⁶ Bkz. Elfert/Rabkin 2007

Normal Olan İkidilliliktir

Prof. Dr. Hans H. REICH Koblenz-Landau Üniversitesi

İkidilli büyüyen çocuklar dillerini farklı derecede iyi ve farklı derecede hızlı edinirler. Ne kadar iyi ve ne kadar hızlı edindikleri bu dilleri nasıl yaşadıklarına, onlara hangi sıklıkla gereksinim duyduklarına, dillerden birini ya da diğerini birlikte konuştukları insanların ve konuların kendileri için ne kadar önemli olduğuna bağlıdır. Bu koşulların değişmesi durumunda dil edinimi de ve bununla birlikte diller arasındaki ilişki de değişir. Çocuklarda erken yaşta ikidillilik değişebilen koşullar tarafından şekillenir, o dinamik bir yeterlidir.

Neredeyse istisnasız olarak tüm göçmen ebeveynler çocuklarının Almanca'yı ve ebeveynlerin dilini eşit düzeyde iyi edinemelerini arzulamaktadırlar. Onlar bu hedefe ulaşmak için çevrenin iletişime hazır olmasına bağımlı olduklarını ve buna kendilerinin sunabilecekleri katkının sınırlılığını bilmektedirler. "Anne çocuklarını Almanca konuşmaya teşvik etmekte. Onlar aralarında Almanca konuşunlar, Alman televizyon programları izlesinler" – "Almanca'yı iyi konuşmadığım için çocukları bu yönde desteklemem güç. Buna rağmen Türkçede deniyorum, Türkçeyi iyi konuşmaları için. Aslında Almanca konuşmak benim için iyi olsa da, Türkçe konuşmam daha kolay olduğundan evde genellikle Türkçe konuşuyoruz." – "Dışarda çoğunlukla dilbilgisel açıdan yanlış bir Türkçe konuşulduğundan, gelecekte onun [kızlarının] Türkçeyi bilmesinden korkuyoruz. Babası da şimdiye kıyasla eskiden Türkçeyi daha iyi biliyordu." – Bunlar yüz binlerce görüş arasından yalnızca üçü.

Ebeveynlerin hangi dil eğitimi stratejileri izledikleri kısmi ölçüde araştırılmıştır. Dört farklı türden söz edilebilir.

Tür I: İki dilin eş düzeyde kullanımı, genellikle bilinçli bir anlaşmaya dayalı, eğitilmiş ailelerin bir karakteristiği;

Tür II: (neredeyse) istisnasız (ortak) köken dilinin kullanımı, ister bilinçli bir karar, eğer aileler her iki dile de hakimse (Çeşit Ila), ister ebeveynlerin ya da ebeveynlerden birinin yetersiz Almanca bilgisi nedeniyle olsun (Çeşit IIb);

Tür III: Almancanın yanında ağırlıklı olarak köken dilinin kullanımı, Almanya'da göçmen ailelerin çoğunluğunu karakterize eder;

Tür IV: Köken dilinin yanında ağırlıklı olarak Almancanın kullanımı, asimilasyona eğilimli göçmen ailelerinin bir karakteristiği.

Bazı anketler sayesinde bu stratejilerin nasıl bir dağılım gösterdiği hakkında fikir sahibi olunabilir. Türkiye Araştırmalar Merkezi'nin bir anketine göre Türk babaların %56'sı ve Türk annelerin %55'i aile içinde her şeyden önce Türkçe konuşuyorlar; di-

ğerleri aile içerisinde Türkçe ve Almanca konuştuklarını belirtiyorlar. Hamburg'daki bir anaokulu projesinde ailelerle proje başlangıcında yapılan bir araştırmada (çocuklar henüz üç yaşın biraz üstünde olduklarında), ailelerin %8'inde yalnızca köken dilinin konuşulduğu, %72'sinde diğer dillerin yanı sıra, ama toplam olarak az bir oranda Almanca ile konuşulan temel dilin köken dili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ailelerin %10'unda her iki dil aynı sıklıkta ve yine %10'unda, Almanca, köken dilinden daha sık konuşulmaktadır. Çocukların ailenin ve çocuk yuvasının dışında Almanca'yı teması büyük ölçüde değişkenlik göstermektedir.

Ebeveynlerin ve kardeşlerin dil kullanımı, parklardaki ve komşu çevresindeki Almanca ile temaslar çocukların dilsel gelişimine damgasını vurmaktadır. Başka bir semte taşınmak ya da yeni bir aile ferдинin katılımı dahi dil ediniminde değişikliğe neden olabilir. En çok etkide bulunan ise anaokuluna başlamaktır. (Çocuk yuvasına gidiyor olmak da, elbette göç kökenli çocukların dil gelişimi üzerinde büyük bir öneme sahip; ama buna ilişkin henüz bilimsel saptamalar mevcut değildir. Bu nedenle aşağıda, öncelikle, sadece, tümüyle aile içinde büyüyen ve ardından yaklaşık üç yaşlarında anaokuluna başlayan çocuklar ele alınacaktır. Bugün için normal olan durum budur.)

İlk olarak saptanması gereken, yukarıda taslağı çizilen, ailenin ve ailenin yakın çevresinin dil edinimi koşullarından kaynaklanan dil bilgilerindeki büyük farklılıklardır. Çocuk yuvaları, hedef olarak ikidillilik için neler yapabileceklerini bu duruma göre değerlendirmek zorunda. İlk Almanca'yı destekleme görevleri bulunmaktadır, ama ayrıca ikidilli çocukların aile diline değer verilmesini ve ona saygıyı geliştirmek zorundadırlar. Çocukları planlı biçimde desteklemek zorundadırlar, ama genellikle dilsel ve pedagojik kaynakları eksiktir. Çocuk yuvası çağında, ikidilli eğitim, sadece ebeveynler ile eğitim ortaklığı kapsamında başarılı olabilir.

Çocuk yuvasına başlarken çok sık karşılaşılan durum, aile dilinde yaşa uygun olan bir düzeydir. Bu düzeyde, elbetteki bireysel farklılıklar vardır, ama yine de "güçlü", diğer bir ifadeyle tekdilli büyümede olduğu gibi, aynı güvenle edinilmiş bir dil sözkonusudur. Almanca bilgileri daha az istikrarlıdır. Bu bilgiler, çocuktan çocuğa, aile dilindeki bilgilerde olduğundan daha fazla değişkenlik göstermekte ve ortalamada aile dilinin çok altında bulunmaktadır. Ama Almanca konuşan akrabaları ile ilişkileri – yaşlılar daima etkili birer dil öğretmenleridir – ve bakıcıların Almanca desteği, Almancanın farkı kapatmasına ve bir süre sonra aile dilinin seviyesine ulaşmasına yol açar. Bu bugünden yarına gerçekleşmez; dört

yaşındakilerde, ortalama olarak aile dilinin Almancanın önünde olduğu saptanmaktadır. Çocuk yuvasına ancak iki yıl devam edilmesinin ardından dil seviyeleri eşitlenmektedir. İlkokul çocuklarıyla yapılan araştırmalardan bu dil ediniminin kalıcı etkisi olduğu bilinmektedir.

Bu zaman diliminde aile dili daha yavaş gelişmektedir. Her şeyden önce bu değişen dil edinimi koşullarının normal bir sonucudur. Eğer aile dili durağanlaşır ve Almanca onun seviyesinin üzerine çıkmazsa bu soruna dönüşür. Dil gelişimi, bu durumda, çocuğun bütün toplumsal ve bilişsel gelişimini zorlaştırır. Öyleyse Almanca aile diline olan farkı kapattığında kritik bir noktaya ulaşılmış olur; çünkü en geç bu zamanda aile dilinin gelişimi, eğer kalıcı olarak Almancanın gerisine düşmemesi gerekiyorsa, yeni bir itkiye gereksinim duyar. Ama böyle bir gecikme, salt aile dilindeki ek gelişim fırsatlarından gereksiz bir vazgeçiş olmaz, bu gecikme Almancanın gelişimi için de yararlı değildir. Her iki dil birlikte daha güçlü biçimde gelişebilir. Şu halde evdeki dil eğitimi ile çocuk yuvalarındaki dil öğretiminin eşgüdümüne işaret edilmektedir: Materyaller, ikidilli metinler, aile dilinin ses ve video materyalleriyle, okuma zamanları, kafiyeler ve türküler, ve kendileri de ikidilli olan bakıcılar aracılığıyla anaokuluna alınması.

Çocuk yuvaları için geçerli olan, aynı şekilde ilkokul için de geçerlidir. Almanca –dersin aracı olarak, yazı öğreniminin birincil dili ve yeni kurumsal çevrede de yaşlılarının dili olarak– dil edinimi üzerinde çekici güç etkisinde bulunur.

Bu zamanda dil edinimi koşulları, her durumda Almanca bilgilerinin ilerlemesinin güvencesidir. Bunun güvenceye alınması, dil edinimi potansiyelinin tam olarak kullanıldığı anlamına gelmez. Ortalama olarak ikidilli çocukların Almanca bilgilerinin, ilkokul döneminde tek dillilerin gerisinde kaldığı bilinmektedir. Bu çocuklardan bazılarının alt düzeyden başlaması, bazılarının boş zamanlarında Almanca ile ilişkilerinin az olması, bazılarının edebiyat kültürü deneyimlerinin olmaması ortalama'yı aşağı çekmektedir.

Bu zaman diliminde aile dilinin konumu belirsizdir. Onun gelişimi, yaşa uygun bilişsel ve toplumsal ödevlerin çocuklara bu dilde sunulup sunulmamasına bağlıdır. Aile, ilkokul çocuklarının yaşamında hala önemlidir. Bu nedenle evde nasıl ve ne hakkında konuşulduğu, faaliyetlerin birlikte yapılıp yapılmadığı, ilgi uyandıran okuma metinlerinin ve aile dilini konuşan ilgi uyandıran insanlarla ilişkinin bulunup bulunmadığı, ülkelerindeki tatilin nasıl geçtiği dil gelişimi açısından bir farklılık yaratır. Ama görece olarak yaşamlarının bu döneminde, çocukların adım attıkları tüm yaşam

alanlarına ilişkin ailenin önemi yine de yavaş yavaş azalır.

Bu nedenle okulun ikidillilik için öneminin muhakkak sorgulanması gerekmektedir. Okul, ikidilliliği gözardı edebilir ve aynı biçimde tüm öğrencileri Almanca konuşanlar olarak ele alabilir. Bu olmaktadır; pedagojik açıdan eşit davranma ilkesiyle gerekçelendirilmesi ender değildir, ama bu bir çeşit "yabancı" dillere olan çekinceyle ilintili. Öğrencilerinin ikidilliliğiyle ilgilenen okullar da var. Her okulun, desteğe yönelik tutumu, aile dilleriyle bağlantının kişiler üzerinden, medya ve kurumlar üzerinden oluşturulmasına bağlı olarak, ilkece, kendi eğitim ve öğretim görevi kapsamında gerçekleştirilmesi mümkündür. Bazı ülkelerde köken dili dersleri, kurumsal olarak ortaya çıkartılmış bir olanak sunmaktadır. Bazı bölgelerde bulunan ikidilli (*Bilingual*) sınıflar ve bölümler birer meşaledir. Burada Almanca ve bir göçmen dili ders aracı olarak işlev görmektedir.

Köken dili dersleri, özellikle politik nedenlerle tartışmalıdır. Ama pedagojik değeri tartışma konusu olduğunda, evde ebeveynlerin tek başlarına sağlayamadıkları öğrenme başarısını sağladığından hiç kimse kuşkulanamamaktadır. Köken dili şüphesiz kişinin dilsel öğrenimine önemli katkı sunmaktadır. Tartışmalı olan, köken dilinin ve ikidilliliğin okul ve toplumsal değerlendirilmesidir. Köken dili derslerinin toplam olarak doğrudan okul başarısında belirmediği, iş piyasası ve çıraklık eğitiminde fırsatları da önemli ölçüde iyileştirmediği bilinmelidir. Bunlar ilkel olarak değişken koşullardır.

Köken dili eğitiminin Almanca öğrenimini destekleyici bir işleve sahip olduğu genelde ileri sürülmektedir, ama tartışmalıdır. Burada da daha dikkatli olunmalıdır. Kabul gören, köken dilindeki ve Almanca'daki iyi başarımların elele gittiğidir. Tartışmalı olan, bu bağlamda köken dilinin Almanca öğreniminde etkili olup olmadığıdır. Bu o kadar da kolay değildir. Ve konu –bir kez daha– koşullarla bağlantılıdır. Kısa bir süre önce Köln'de on ilkokulda Türk-Alman öğrencilerin yazı dili gelişimine yönelik bir değerlendirmede, karşılıklı uyum içerisinde yapılan Almanca ve Türkçe dersler çok iyi sonuçlar vermiştir. Birbirinden ayrı olarak iki dilin öğretilmesi, sadece Almancanın desteklenmesinden daha iyi sonuçlar vermiştir – elbette anlayışın ilkokul döneminden sonra da kararlı bir biçimde yürütülmesi koşullarında.

İkidillilik, ne güzel bir masal ne de mutlak kusurlu bir öyküdür. Koşullara, kişinin ve toplumun onu nasıl değerlendireceğine bağlıdır.

Entegrasyonun Fiziksel Formülü

Çoğunluk Toplumu + Azınlık Toplumu $\xrightarrow{\text{iş, emek}}$ Entegre Toplum

Mehmet KORKMAZ

Entegrasyon denince kiminin aklına ilk önce “dili bilmek” gelir. Bazıları içinse enteagrasyon “anayasaya uymak” diye tanımlanır. Diğerleri içinse entegrasyon “kültüre saygı göstermek” demektir. Ya da hepsi birden.

Bütün bu algılamaların ya da çağrışımların entegrasyonla ilgili olduğu kuşkusuz olmasına rağmen, bu gibi algılamalar ve çağrışımlar entegrasyonun ne olduğu ya da ne olması gerektiği hakkında hala bir kavram, bir tanım vermemektedir. Bir ortak tanımın, bir kavramın olmayışı beraberinde on yıldır süren entegrasyon tartışmalarını getirmiştir. Bu on yılın sonunda gelinen nokta ise tekrar başlangıç noktası olmuştur: “Entegrasyon” nedir?

Fizikten bir örnek: Bir “metre” nedir diye sorulduğunda akla ilk gelecek olan, metrenin bir ölçü birimi olduğu ve ölçüm için bir alete (örneğin cetvel) gereksinme duyulduğu gibi, çağrışımlardır. Bunların hepsinin metre ile bağlantılı olduğunun doğru olmasına rağmen hala bir metrenin ne olduğunu, yani tanımını vermemektedir. O zaman soru bir daha sorulmaktadır: bir “metre” nedir? Fizikte metrenin tanımını şöyledir: “1 metre, ışığın boşlukta 1/299.792.458 saniyede aldığı yoldur”.

Günlük yaşantımızda her zaman metreyi kullanmamıza rağmen belki çoğumuz ilk defa bu tanımlı duymuşuzdur. Peki bu yadırganacak bir şey mi? Acaba utanmamız gerekir mi? Kesinlikle hayır. Peki bir eğitimci vs. bu tanımlı bilmiyorsa! İşte bu utanılacak ve yadırganacak bir durumdur, çünkü o zaman, o kişi tanımlı bilmeyip mesleğinin gereğini yerine getirmemiştir (“nasıl eğitimci olmuş” sorusunu bir kenara bırakıyoruz), ya da bu bilgiyi toplumdaki gizlemektedir (“neden gizlenmektedir” sorusunu da bir kenara bırakıyoruz).

Burada bir olgunun kavramlaştırılması ile bu olgunun beyinde ilk çağrıştırdığı algılar arasında farklar vardır.

Algı, ilk veri, bir olgunun beyinde ilk yansımasıdır ve duyu (görme, duyma, dokunma vb.) ile iletilir. Genellikle “yüzeyselliği” kapsar ve bu yüzden de yanılısama payı yüksektir. Bir olgunun algısı insandan insana değişir (insanların değişik düzeylerinden dolayı. Bilgi, duyu, vücut yapısı vs.). Yani bir olgunun birden çok algısı olabilir. Bundan dolayı da algı genellikle “görelidir”.

Kavram ise bilimsel içeriği üzerine oturtulmuş algının düzenlenmiş halidir. Bundan dolayı da kavram genellikle “mutlak”tır, “evrensel”dir ve bu yüzden de insandan insana değişik biçimde yorumlanamaz (yoksa hala “algı”da olurduk).

Uzunluk biriminden bir örnek:

Algı (göreceli): Ayak (Fuss/Foot)

Kavram (mutlak): Metre

Mesela bir dükkana giriyorsunuz ve 20 ayak (göreceli uzunluk birimi) kumaş isitiyorsunuz. Satıcı kumaşı ölçüyor ve size veriyor. Eve gittiğinizde ise satıcının sizi kandırıldığını düşünüyorsunuz, çünkü daha önce başka bir dükkanda da 20 ayak kumaş almıştınız. Ama iki değişik yerde, aynı uzunlukta (20 ayak) aldığınız kumaşları karşılaştırdığınızda, ikisinin uzunlukları tutmamaktadır. Halbuki, sorun satıcıların sahtekarlıklarından kaynaklanmamaktadır. Sorun satıcıların ayaklarının değişik büyüklüklerinden kaynaklanmaktadır (mesela biri Amerikalı ve 45 numara giymektedir, diyeri ise Asyalı ve 35 numara giymektedir). Böylece her zaman bir belirsizlik, bir aldatılmışlık, bir kaos duygusu var olacaktır. Bu durumda da çatışma kaçınılmazdır.

Halbuki 20 metre (mutlak uzunluk birimi) kumaş istendiğinde ise bütün bu sorunlar ortadan kalkmaktadır, çünkü 20 metre Amerika’da da, Asya’da da aynıdır.

Enerji biriminden bir örnek:

Algı (göreceli): beygir gücü

Kavram (mutlak): Watt

Yukarıda ki örneğin aynısını burada da kullanabiliriz. Mesela 5 beygir gücünde (göreceli enerji birimi) bir dinamo satın aldınız. Su pompalama da gördünüz ki, komşunuzun dinamosu sizinkinden daha güçlü. Halbuki iki dinamo da 5 beygir gücünde. Aynı kumaş örneğinde karşılaştığımız, ayak büyüklüğünden kaynaklanan sorun, bu sefer de değişik beygirlerin gücünden dolayı yine önümüze çıkmaktadır.

Halbuki 5 watt (mutlak enerji birimi) gücünde bir dinamo istendiğinde ise bütün bu sorunlar ortadan kalkmaktadır, çünkü 5 watt bütün dünyada aynıdır.

Yani algılar üzerinden gidildiğinde herşey genellikle “göreceli” olabilirken, kavramlar üzerinden gidildiğinde ise herşey genellikle “mutlak”tır. Birincisi yoruma tabi tutulabilirken, ikincisi yoruma tabi tutulamaz.

Entegrasyondan bir örnek:

Algı (göreceli): dil öğrenmek, anayasaya uymak, kültüre saygı göstermek, vatandaş olmak vs.

Kavram (mutlak): bütünleşmek

İlk önce entegrasyon, bazıları için “vatandaş olmak”tı. Sonra görüldü ki bu yetmemektedir.

Ardından “dil öğrenmek” koşulu eklendi. Bu da entegre olmaya yetmemiştir. Diğerleri içinse “anayasa uymak” en önemlisiydi. En yenisi ise “kültüre saygı göstermek”ti.

Bütün entegrasyon tartışmaları algılar üzerinden yürütülüyor, bir türlü bir ortak tanım getirilmiyordu ve halk “entegrasyon” adı altında aklına gelen algıları –yukarıdaki gibi– sayıyordu (bu hala devam ediyor). Kafalar kırılıyor, insanlar aşağılanıyor, öfke büyüyor ve sonunda herşey aynı noktada bir daha keşif oluyor: “entegrasyon nedir?”

Peki muhtaç olunan kavram neden bir türlü tanımlanamıyor. Bir siyasetçi ya da bir bilim adamının “entegrasyon”u tanımlayamaması şaşırtıcı değil mi? – bilakis “entegre olun” dendiği koşullarda. Bu durumda şu soru akla gelmektedir: “entegrasyon” tanımlanamıyor mu yoksa tanımlanmak istenmiyor mu?

Kimyadan bir örnekle devam edelim;

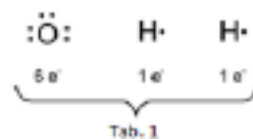
Kimyada Entegrasyon: Hidrojen ve Oksijenin entegrasyonu ve suyun oluşumu. $2\text{H}_2 + \text{O}_2 \xrightarrow{\text{enerji}} 2\text{H}_2\text{O}$

Hidrojenin özellikleri [H]: Hidrojen, renksiz ve koksuz, doğada gaz halinde bulunur. En az kütleyle sahip olup elektrik akımına karşı dirençliliğiyle tanınır.

Oksijenin özellikleri [O]: Oksijen de, renksiz ve koksuz, doğada gaz halinde bulunur. Kütleli kat kat Hidrojeninkinden daha fazladır ve en önemli özelliği yanmayı teşvik edici olmasıdır.

Bu iki madde az çok değişik özelliklere sahip olmalarına rağmen elektronlar bazında daha üst bir seviyeye (gelişime) ulaşmak için birbirleriyle etkileşimde bulunurlar. Bu etkileşimde Hidrojenin 6 elektronu vardır ve amacına ulaşmak için 2 elektrona daha ihtiyaç duyar. Aynı şey Oksijen için de geçerlidir. Oksijenin 1 elektronu olup, 1 elektrona daha gereksinmesi vardır (Tab. 1). Böylece Hidrojen kendine 2 oksijen atomunu (ve onların 2 elektronunu) bağlar. Tersi Oksijen için de geçerli olup, iki elementin elektronları kendilerince (hidrojen ve oksijen) ortaklaşa kullanılıp erişilmek istenen amaca ulaşmış olur (Tab. 2).

H – Hidrojen O – Oksijen

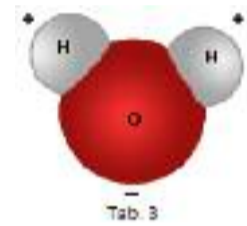


Tab. 1



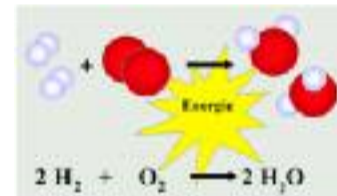
Tab. 2

Böylece bu etkileşim (alış-veriş) sayesinde iki madde arasında ayrılmaz bir bağ oluşur ve bütünleşirler. Bu bütünleşmenin sonunda iki madde artık su molekülünü oluşturmuştur (Tab. 3). Artık yepyeni özellikleriyle, yepyeni bir madde söz konusudur. Bileşenler (Hidrojen ve Oksijen) kendi özelliklerini amaçları uğruna kaybetmiştir, ilk özellikleri yok olmuştur. İlk özellikleri yerine artık içinde bütünleştikleri ve oluşturdukları suyun özellikleri söz konusudur.



Tab. 3

Bu maddenin (Hidrojenin ve oksijenin) entegrasyonu, bütünleşmesi, suya dönüşmesi ve gelişmesidir. Bütün bu gelişmelerde ise ikinci etmenin (enerjinin) rolü unutulmamalıdır (Tab. 4). Bu enerjinin ise bütünleştirici olabilmesi için bir asgarinin (minimum) varlığı şarttır. Enerjinin kendisi bu asgarinin altına düşerse bileşenlerin (Hidrojen ve Oksijen) bütünleşmesi gerçekleşemez. Bileşenler yan yana kalır. Hatta birbirlerini dışlayabilirler de (maddelerin özelliklerine bağlı olmak üzere).



Tab. 4

Toplumda entegrasyon

Çoğunluk Toplumu + Azınlık Toplumu $\xrightarrow{\text{iş, emek}}$ Entegre Toplum

Fizik ve kimyadaki örneklerdi olduğu gibi toplumda da her oluşumun bir amacı ve bileşenleri vardır. Toplumda bileşenler çoğunluk ve azınlık toplumları olurken, amaç daha üst seviyede bir toplum, insanların gereksinmelerini ve gelişmelerini karşılayacak bir toplum kurmak. O zaman entegrasyon iki tarafın da (entegre eden ve entegre olan) aktif katılımını öngörür. Bu aktif katılım da bileşenlerin (katılımcı toplumların) değişimini içerir. Burada kimin ne kadar değişeceği, kimin kime ne kadar katacağı ulaşılmak istenen amaç tarafından belirlenir. Aynı su molekülünde olduğu gibi (Bu bileşimde Hidrojenin iki atomu ve Oksijenin ise bir atomu vardır. Nicelik bakımından Hidrojen oksijenin iki katıdır). Burada önemli olan oranlar değil, bilakis değişimin mutlaklığı ve somutluğudur. Burada ilk yanılısama da “değişimsizlik” ile başlamaktadır.

Çoğunluk toplumunun yanılısaması: sanki entegrasyon tek taraflı gerçekleşebileceği gibi davranması ve “entegre olun” beyanında bulunmasıdır. Yani çoğunluk toplumu olduğu gibi kalacak ve yalnızca azınlık toplumu değişecek.

Azınlık toplumunun yanılısaması: kendi kültürünü, benliğini ve değerini koruyarak entegre olunabileceği gibi davranmak. Yani bulunduğu gibi kalınarak entegre olmak.

Bu iki yanılısamanın özünde “değişimsizlik” yatmaktadır. Yani değişmeden entegre olmak ya da sadece bir tarafın, yani karşı taraftan değişimini beklemek, ki bunun adı

da asimilasyondur ve entegrasyonun özüne aykırıdır, çünkü entegrasyon iki tarafın, yani bileşenlerin değişimini ön görür.

İkinci yanılısma ise "enerji"nin, yani birleştirici gücün hesaba katılmamasıdır.

Bütün bu tartışmaların içinde unutulmuş ya da göz ardı edilen ve önemli bir etmen olan enerji, yani iş ve emektir. Bu iş ve emek, entegre edici gücü, enerjisi içinde

barındırır (aynı kimyada olduğu gibi enerji bileşenleri bütünleştirir ve enerji olmadan da bu bütünleşme gerçekleşmez).

Bu entegre edici güç olarak iş gün geçtikçe azalmakta, insanların refah düzeyi düşmekte, geleceğe kuşkuyla bakılmaktadır ve bunun paralelinde entegrasyon tartışmaları da artmaktadır.

İşte entegrasyonun ne olduğunun kavramlaştırılması

sorununun yanında sorulması gereken ikinci önemli soru ise, bu entegre edici gücün (iş, emek) entegrasyonu gerçekleştirecek kapasiteye, bir asgariye sahip olup olmadığıdır. Olmadığı koşullarda entegrasyon nasıl gerçekleştirilecektir? Ya da bu asgariye nasıl ulaşılır?

Bunları belirleyecek, tanımlayacak olanlar da entegrasyon'u talep edenler olacaktır.



Berlin'de tüm gün hizmet veren ve Berlin Devlet Operası Genel Müzik Direktörü Daniel Barenboim girişimiyle kurulan müzik-çocuk yuvasına giden üç buçuk yaşındaki Mahir Bozkurt çocuk yuvası bakıcısı/eğitmeni tarafından, tuvalete düşürdüğü oyuncak arabasını, tuvaletten çıkarmaya zorlandı. Entegrasyon için uzman eğitmen (*Facherzieherin für Integration*) sıfatıyla görev yapan çocuk yuvası bakıcısının pedagojik yöntem olarak nitelendirdiği olayı, baba Özgür Bozkurt şöyle anlatıyor: "15 Kasım 2010 tarihinde eşim Mahir'i yuvadan almaya gittiğinde, durumuna ilişkin sorular sormuş. Bunun üzerine bakıcı, Mahir'in diğer çocuklarla birlikte tuvaletin çevresinde (*Waschraum*) oyun oynarken elindeki oyuncak arabasını tuvaletin içine düşürdüğünü söylemiş. Bakıcı, tüm çocukları tuvaletin bulunduğu yerden çıkardıktan sonra, oğlumuzdan çıplak elliyle oyuncacı çıkarmasını söylemiş. Bakıcıya göre, bu oğlumuz için tatsız bir durummuş ve o sırada da ağlamış. Çocuğumuzun zorla tuvaletin içine elini sokmasını kesinlikle kabul etmiyoruz. Pedagojik yaklaşım bunun neresinde!"

Çocuklarının yuvaya gitmek istemesi ve eğitmeninden korktuğunu söylemesi üzerine yuva yöneticileri ile görüşen aile, bunun "pedagojik bir önlem" ve "eğitimin bir parçası" olduğu söyleyen yönetim ve eğitmen hakkında suç duyurusunda bulundu. Aile bunun yanı sıra, Berlin Senatosu eğitimden sorumlu dairesine dilekçe göndererek durumu bildirdi. Berlin Senato'su konuya ilişkin olarak, olayın tekil olarak değerlendirildiğinde eğitmenin abartılı davranışını, çocuk yuvası yönetimi ile gerçekle-

şen yoğun görüşmeler doğrultusunda, çoğunun gelişim ve davranış sorunlarının giderilmesi için büyük çaba ve çalışmalar gerçekleştirdiğini ve olayın incelenmesinde yuva tarafından verilen gelişim raporunun temel alınacağını bildirdi.

Gelişim raporunu yazan yuva çalışanı (entegrasyon için uzman eğitmen) *Welt* gazetesine verdiği bir demeçte şöyle diyor: "Bazı günler 2-6 yaş arasındaki 30 çocuğa iki kişi bakmak zorunda kalıyoruz. Bütün çocukların talep ettikleri bireysel destek için zaman yetmiyor.

Çocukların %40'ı Alman kökenli değil, çoğu sosyal bakımdan zayıf ailelerin çocukları. Yuvamıza gelen bazı çocuklar tek kelime Almanca bilmiyorlar, kimileri tek başına giyinmeyi bile bilmiyor."

Entegrasyon için uzman eğitmen-yuva bakıcısının sözlerine ilişkin olarak Özgür ve Dilek Bozkurt "Genel olarak tüm gün hizmet veren çocuk yuvalarındaki durumu değerlendirirken, seçtiği kelimelerle göçmenlere ve göçmen çocuklarına yaklaşımının son derece olumsuz olduğunu gözlemlemek mümkün. Buradaki sözleri, çocuğumuz için yazdığı gelişim raporunda geçen sözlerle neredeyse eşdeğer. Biz sosyal yönden zayıf durumda olmadığımız gibi, anne-baba olarak da Almancayı sözlü-yazılı olarak bilmekteyiz. Görünen o ki, belli bir amaç doğrultusunda yazmış olduğu gelişim raporu da, göçmenlere ve çocuklarına bakış açısı da önyargılar içermektedir. Bunların dışında, müzik-çocuk yuvasında tüm gün çalışan iki bakıcı olarak, ortalama 15 çocuğa gerekli ilgiyi zamansızlıktan dolayı gösteremediğini söylemesi, söz konusu bile olamaz" dedi.

DİTİB Desteğiyle Gövde Gösterisi

[Bu yazı, 9 Mart 2011 tarihli Hürriyet gazetesinde yayınlanmıştır.]

BERLİN Büyükelçiliği Din Hizmetleri Müşaviri Prof. Dr. Ali Dere, 16 Şubat'ta Almanya'daki 13 konsoloslüğün din hizmetleri ataşelerine 'Başbakan Sayın Recep Tayyip Erdoğan'ın Almanya ziyareti nedeniyle bir bilgi notu gönderiyor.

Mektubu özetlersek; Başbakan'ın 27 Şubat'ta Almanya'ya geleceği, Düsseldorf'ta vatandaşlara hitaben bir konuşma yapacağı belirtilerek "Bu müstesna toplantıya katılmak isteyenlerin yoğunluğu karşısında, salonun kapasitesinin dolup insanımızın istenmeyen mağduriyetle karşılaşmaması için bir dizi organize tedbirler alınmıştır" deniliyor.

Mektup şöyle devam ediyor:

"Bu çalışmalarda ataşeliklerimiz, eyalet birliklerimizle, din görevlilerimizle ve dernek yöneticilerimizle yakın iletişim içinde olacak, ancak görünümde eyalet birlikleri ve dernekler ön planda olacaktır.

Bu itibarla 18 ve 25 Şubat tarihli her iki cuma hutbesi sonrasında din görevlilerimiz Sayın Başbakanımızın söz konusu programını ekteki metni okuyarak duyuracak, bu programa katılmak isteyenlerin detaylı bilgiyi dernek yönetimlerinden ve broşürlerden alabileceklerini ilan edecektir. Bu toplantının Düsseldorf'ta gerçekleşeceği dikkate alındığında öncelik buraya yakın Kuzey Ren Vestfalya DİTİB (Diyanet İşleri Türk İslam Birliği) Dernekleri'nin katılımının daha kolay ve organize edilebilir olduğu düşünülmektedir. İlgili derneklerin gençlik kolları, kadın kolları ve derneklerimizde din eğitimi gören gençlerin bu anlamlı etkinliğe katılmalarının temini kendileri için ayrı bir motivasyon ve tarihi anı olacaktır.

Ataşeliklerimiz bu konuda yapılan hazırlık ve katılımcılara dair sayısal genel bilgileri içeren bir bilgi notunu 25 Şubat 2011 tarihinde müşavirliğimize iletacaklardır."

Yukarıda 'ekte' denilen metin, hutbe sonrası okunacak metni içeriyor.

Yani müşavir işi sağlama alıyor; din görevlisinin keyfine bırakmayıp yazıp gönderiyor.

'İvedi' olarak yapılan bu talimatın bir örneğini bize bir diplomat verdi. Başbakan'ın yapacağı -aslında yaptığı- toplantının gövde gösterisine dönüşmesine DİTİB'in destek olması nasıl bir uygulamadır?

Bu, dinin siyasete alet edilmesi değil midir. Hem de bunun Ankara'dan atanmış bir din müşavirinin talimatıyla yapılması da olayı daha vahim hale getiriyor.

DİTİB'İN YAPISI

Geçmiş yıllarda DİTİB ile Milli Görüş arasında 'uzlaşmaz' bir çekişme vardı. Dört yılın beri de, Milli Görüşçülerin Almanya'daki diyanete daha yakın olmaya başladığı konuşuluyor. DİTİB'in Başkanı, din hizmetleri eski müşaviri Sadi Arslan'ın bir yıldan beri Köln yerine Ankara'da oturması dikkat çekiyor. Yukarıdaki talimatı gönderen din hizmetleri müşaviri Prof. Ali Dere'nin de, DİTİB'in genel kurulu yapılmadığından henüz kurumun başına geçirilmemesi de ayrı bir konu. DİTİB genel kurulunun nisan ve mayıs aylarında yapılması düşünülüyor.



Tartışmanın Neresindeyiz?

Safer ÇINAR

Karşımıza sürekli bir sorun çıkartılıyor: Göçmen/Türkiye kökenli çocuklar/ yetişkinler Almanya'da eğitimde/toplumda başarısız mı?

2009 yılında Thilo Sarrazin'in *Cicero* dergisinde yayınlanan söyleşi ve ardından yayımladığı kitabı yıllardır az çok nesnel bir düzeyde giden "göçmen/Türkiye kökenli çocukların eğitim sorunu" tartışmalarını giderek ırkçı denebilecek bir temele oturttu.

İtiraf etmeliyim ki, başta bu tuzağa ben de düştüm ve ilk medya söyleşilerimde politikada, bilim alanında, iş yaşamında başarılı isimleri örnek vererek sadece "başarısızlık" yaratmadığımızı kanıtlamaya çalıştım. İlk günlerin kızgınlığı ve telaşı yerini daha soğukkanlı ve nesnel bir değerlendirmeye bıraktıktan sonra, şöyle bir tavrım değişti:

Bir kere göçmen/Türkiye kökenliler iyi ve dürüst insanlar, eğitim ve iş yaşamında başarılı insanlar olmak zorunda değildiler – böyle bir kendimizi kanıtlamak/haklı göstermek "misyonumuz" yoktur/olamaz! Her insan topluluğu gibi göçmen/Türkiye kökenliler de hertür insanı yaratacaktır.

İkincisi etnik kökenli araştırmalar/istatistikler (istenmese bile) ırkçı öğeler içermektedir, çünkü sorulan soruyu/araştırılan konuyu sadece etnik kökene indirgemektedir.

"Birinci kuşak" insanların Türkiye'deki konumları, Almanya'daki yaşam, çalışma ve konut koşulları ve de Almanya'nın göç uyum ve eğitim politikalarındaki "uyumsuzluk" göz önüne alındığında, Türkiye'den Almanya'ya göçün ellinci yılını "kutlayacağımız" 2011 yılında "2. ve 3." kuşakların aslında büyük bir başarı öyküsü yazdıklarını saptamak ve çekinmeden kamuoyunda savunmak gerekir, düşüncesindeyim.

Ve eğer göçmen/Türkiye kökenli çocuklar ve gençler eğitim istatistiklerinde "başarısız" gözükyorlar ise, bunda Almanya eğitim sisteminin genel yapısı ve de göç toplumuna uygun dönüşümlerin gerçekleştirilmemiş olması başlıca etkindir. Buna eğitim kurumlarında son yıllarda giderek artan bir dışlanmayı da ekleyebiliriz.

Sorunları etnik temelde ele alan ve buradan hareketle göçmenleri/Türkiye kökenlileri suçlayan, çözümü de yaptırım ve cezalarda bulan Almanya'daki egemen anlayış sorunlara çözüm getirmekten giderek uzaklaşmakla kalmamakta, çoğunluk toplumu ile göçmen kökenli toplulukların arasını giderek açmakta, çoğunluk toplumunda dışlayıcı ve hatta ırkçı gelişmelerin artmasına neden olurken, göçmen toplulukların da giderek Almanya'da eşit haklarla yaşamak umudunu geriletmekte, kendi içine (ve aşırı dinci/şoven) dönüşümlere çanak tutmaktadır.

Bu tür politikaların "doruk noktalarından" bir tanesi de "Almanca konuşma yükümlülüğü" adı arkasında gizlenerek uygu-

lanan anadil yasağıdır. Yalnızca insan haklarına aykırı ve eğitimsel olarak amacına ters etki yapmakla kalmayıp hiçbir hukuksal temeli de bulunmayan bu uygulama maalesef birçok okulda sürdürülmektedir.

Gerçi Almanya Eğitim Bakanları Konferansı 2010 yılının Ekim ayında yapılan toplantının sonunda okul bahçelerinde Almanca konuşma yükümlülüğüne karşı olduklarını açıkladı, ancak velilerden gerekli tepki ve itirazlar gelmediği sürece bu tür uygulamalar sürecek –ve korkarım ki– artacaktır. Bu bağlamda belki gözden kaçmış olan bir husus: Eğitim bakanları bu kararı oy birliği (!) ile alırken, Federal Hükümetin Uyum Sorumlusu ve pedagoji profesörü (!) Maria Böhmer eğitim bakanlarının bu açıklamasına karşı çıktı (Eh, imam/uyum bakanı böyle olursa, cemaat/çoğunluk toplumu ne yapsın?).

Uluslararası Yaklaşım

Uluslararası eğitim uzmanlarının Alman eğitim sistemine yönelik sürekli vurguladığı ve araştırmalarla kanıtladığı üç nokta var.

Bir: Alman eğitim sistemi sosyal-ayrımçı/eleyici bir yapıdadır, çocukların anne-babalarının eğitim düzeyinin ötesine geçmeleri çok zor ve az sayıda gerçekleşmektedir. 1970 li yıllardaki eğitim ve burs reformlarına karşın Almanya'da işçi ailelerinin çocuklarının ancak %15'i yüksek eğitim yapabilmektedir.

Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Müfettişi Vernor Munoz'da 2007 yılının Şubat ayında Almanya'ya geldiğinde, PISA araştırmasına gönderme yaparak Alman Eğitim Sistemine sert eleştiriler getirmiş, karşılaştırılabilecek başka hiçbir endüstri ülkesinde eğitimde başarının bu denli sosyal kökene bağlı olmadığını belirtmişti.

İki: Göçmen kökenli ailelerin sosyal konumu itibarıyla onların çocuklarının bu sistemde büyük sayıda "devre dışı" kalmaları doğaldır, diğer bir deyişle: Çok sayıda göçmen/Türkiye kökenli genç okuldan diploma almadan ayrılıyor ise, göçmen/Türkiye kökenli olduğundan değil, işçi kökenli olduğundan.

Üç: Eğer eğitim sisteminde başarı oranı arttırılmak isteniyorsa, 'etnik' önlemler değil, 'sosyal ve eğitsel' önlemler alınmalıdır.

Berlin Örneği

Berlin'de ilkökul başlangıcından önceki dönemde (ana dillerine bakılmaksızın) tüm çocukların yaşlarına (5) uygun Almanca konuşup konuşamadıkları basit bir test ile sınanmaktadır. Yaşına uygun Almanca konuşamayan çocuklara ilkökul öncesi 4 ay boyunca haftada 10 saat zorunlu Almanca teşvik dersi sunulmaktadır.

Aşağıda verilen rakamlar örnek oluşturmaları açısından çarpıcıdır (2007 Almanca Dil Yeterlilik Testi/Deutsch plus, Kay-

nak: Berlin Eğitim, Bilim ve Araştırma Senatörlüğü):

Almanca dil düzeyi yetersiz olan çocuklar			
	Genel	Anadili Almanca	Anadili Almanca Değil
Berlin Genel	23,1%	10,4%	51,5%
Yuvaya gidenler	22,3%	9,9%	50,6%
Yuvaya gitmeyenler	48,0%	30,2%	72,5%
Steglitz-Zehlendorf	8,9%	4,6%	49,4%
Mitte	38,0%	12,6%	54,0%

Burada özellikle dikkat çekilmesi gereken nokta, Zehlendorf-Steglitz gibi burjuva semtlerinde anadili Almanca olan çocuklarda Almanca öğrenme ihtiyacının ortalamasının çok altında bulunması, ama Frierichshain, Kreuzberg ya da Neukölln gibi tipik işçi semtlerinde anadili Almanca olan çocuklarda ortalamasının üstünde olmasıdır. Yıllardır hep birbirine benzeyen bu sonuçlar, bizim sorunun toplumsal katmanlarla ilgili olduğu tezimize iyi bir kanıt teşkil ediyor.

Berlin'de yapılmış olan "Sosyal Kent Gelişimi İzlemesi 2010, 2008-2009 Dönemi Sürümü" araştırmasına göre Doğu Berlin'de de büyük sorunları olan büyük yerleşim birimleri mevcut. Ve orada görülüyor ki, insanların kaderini yalnızca etnik kökenleri belirlemiyor. Az sayıda göçmenin oturduğu Marzahn-Hellersdorf'da işsizlik ve çocukların yoksulluğu göçmenlerin yoğun yaşadığı Neukölln'den daha fazla yaygın durumda. Diğer bir deyişle, etnik köken değil sosyal çevre çocukların yazgısını belirliyor.

Kanada Örneği

Sınırlarımızın ötesine, örneğin uluslararası araştırmalarda hep ön sıralarda yer alan Kanada'ya bir göz atacak olursak, Kanada'nın göçmenlerin çoğunlukta oldukları Ontario eyaletinde başarı oranlarının çok yüksek olduğunu görüyoruz. Kanadalıların %38'i Ontario'da yaşıyorlar, göçmenlerin ise yarısı buraya yerleşmiş. Başkent Toronto'ya her ay 9.500 yeni göçmen geliyor. Ontario okullarındaki "yabancı" oranına sınır getirilmemiş, bazı okullarda bu oran %50'nin üzerinde. Kanada'da farklı okul tipleri yok. Tüm okullar tam gün ve çocukların 4 veya 5 yaşından itibaren gittikleri anaokulları eğitim kurumu olarak kabul ediliyor.

Bu konuda Ontario Eğitim Bakanlığı Şube Müdürü Marie-Lison Fougère 25 Mart 2004 tarihli *Tagesspiegel* gazetesi ile yaptığı söyleşide şöyle diyor:

Soru: "Son PISA araştırması Almanya için gösterdi ki, evinde Almanca konuşmayan çocukların okullardaki oranı %20 veya üstünde olursa sınıflarda verim düşmektedir. Anlaşılmaktadır ki, Ontario'da göçmen oranının yüksek olması diğer öğrencilerin başarısını olumsuz etkilememektedir. Bu

nasıl oluyor?"

Yanıt: "Okula gelen bir çocuk ülkenin dilini konuşamıyorsa derhal bu konuda uzmanlaşmış öğretmenlerden ders almaktadır. Bazı durumlarda buna koşturarak anadil dersi de verilmektedir, çünkü bilinmektedir ki, bu ikinci bir dilin öğrenilmesini kolaylaştırmaktadır. Kanada'da okul öğlenden sonra da önem taşıdığından, yaşı ileri olan öğrenciler bile bu gurup dinamiğinden yararlanıp ülke dilini öğrenmektedirler. Ayrıca Kanada okullarından göçmen çocukların anne-babaları için de dil kursları vardır. Ve, biz öğrencileri özendirilmeye gayret ediyoruz. Göçmenlerin okumayı öğrenme sürecinde onlara sadece içinde kendilerini bulamayacakları çoğunluk kültüründen öyküler sunulması, yanlıştır. Bu durumda okumaya özenmemelerine şaşmamak gerekir. Öğrencileri nerede duruyorlar ise, oradan almak gereklidir."

Ya Almanya'da: "Biz hala, farklı bir aile dili ve kültürü olan çocukları kabul etmeyi, nerede duruyorlar ise oradan almayı ve kendi dil ve kültürümüze yaklaştırmayı öğrenemedik. Çocuklar çok kez, burada doğmuş olmalarına karşın kendilerinin ve anne-babalarının aslında bu ülkede istemediklerini algılıyorlar. Bu durumda nasıl başarılı öğrenim olabilir?" (Berlin Hür Üniversitesi eğitim araştırmacısı Jörg Ramseger 6 Aralık 2010 tarihli *Tagesspiegel*)

Ya Bizler?

Yeni olmayan bu yaklaşım ve tartışmalarda (yalnız çoğunluk toplumunun temsilcilerinden değil, bazen göçmen topluluklarının içinden de) karşımıza çıkan sorular var: Bireylerin/ailelerin hiç mi sorumluluğu yok? Kültürel/dinsel etmenler hiç mi etkili değil?

Kuşkusuz bu sorunların yanıtı "evet". Ancak kanımca önemli olan, bu etkenlerin ne denli belirleyici olduğu ve/veya nerede belirleyici olduğu.

Temel sorunun, çocuğun ailesinin ait olduğu sosyal sınıf olduğunu yukarıda açıklamaya çalıştım. Bu yapının özerine kuşkusuz kültürel/dinsel boyutlar da ekleniyor, ancak bunlar var olan sosyal sorunlara ekleniyor, onları yaratmıyor. Kanımca, kültürel/dinsel öğeler sorunların analizinden çok çözümünde göz önüne alınmalıdır, ailelerle nasıl iletişim kurulacağı, onları özendirilmek için hangi yöntemlerin kullanılacağı, hangi değerlerin göz önüne alınması gibi noktalarda kültürel/dinsel boyut önem taşır. Eğitim alanında bu öğeleri göz önüne alarak yapılan çalışmalar/projeler de hep başarılı olmuştur.

Bunlar geliştirilmeli ve yaygınlaştırılmalıdır. Ancak, Almanya eğitim sisteminin temel anlayışı değişmedikçe çocukların/çocuklarımızın eğitimdeki başarısı/başarısızlığı velilerin tutumuna değil, sosyal konumuna bağlı olmaya devam edecektir.

Almanya'da Göç, Seçim Kampanyaları ve Medya

Prof. Dr. Karl-Heinz MEIER-BRAUN

1. Medya'nın rolü

Uyum konusunda medyaya önemli görevler düşüyor. Medya hem önyargıların oluşmasına yolaçabilir, hem de önyargıların ortadan kalkmasına. Yıllar boyunca medya "Almanya'daki Yabancılar" konusunda farklılıkları gözetmeyen bir izlenim yarattı. İkinci ve daha sonraki göçmen kuşakların olumlu gelişmeleri medya tarafından hemen hemen hiç ele alınmadı. Günümüzde "Başörtülü /Türbanlı Kadınlar" hala göçmenleri özellikle de "Türkleri" sembolize ediyor. Fakat bu durum gerçeği tam yansıtmamakta. Günümüzde göçmenler ile Almanlar arasındaki günlük yaşamı ifade eden ve "normal" sayılabilecek izlenimler; ki her ne kadar bu alanda habercilik geliştirse de – daha eksik, halen detaylı bilgilerin eksikliği yaşanmakta.

Örneğin toplum içinde bir anket yapıldığında, Almanya'da yaşayan yabancıların sayısı oldukça yüksek tahmin ediliyor, hatta tespit edilen bu sayı Almanya'da yaşayan yabancıların sayısını iki katına kadar çıkabiliyor. Bu tür gerçek dışı sayılar yabancılar karşı hiçbir önyargısı olmayan insanlar tarafından da ifade edilebiliyor. Bu yanılgılar, politika arenasında ve medya dünyasında yabancılar konusunun dramatize edilerek yansıtılmasından kaynaklanıyor olabilir.

Örneğin: Medyada Dünya çapında göçten bahsedildiğinde konu sık sık "Tehdit edici" bir olay olarak ön plana çıkartılıyor. Bazı haber bültenlerinde "Fakirlerin Saldırısı" veya "Avrupa'ya Hücum Ediliyor" gibi bazı başlıklar görülüyor. Göç üzerine haberlerde "askeri" terimler veya "suç" ile ilgili kavramlar göze çarpıyor. Genelde medya dünyası üzerinden yeni bir "Düşman İmajı" yaratılmakta. Eskiden "Komünizm Tehdidi" olarak bilinen bu imaj, yerini "Yeni Bir Kavimler Göçü" hatta "İslam Tehdidi" gibi bir görüşe bırakıyor. Medya dünyası için daha önemli olması gereken; böyle bir tavır yerine göç ve iltica gerçeğinin doğuş nedenlerine yönelmesi olmalıdır. Ayrıca medyanın dünya üzerindeki mülteci hareketlerinin bizim yarım küremizde değil, özellikle daha çok güney yarım kürede meydana geldiğine dikkati çekmesi gerekmektedir.

Ama Akdeniz'de "Fakir Mültecilerin" neredeyse ceviz kabuğunu andıran kayıklarıyla Avrupa kıyılarına geldikleri dramatik görüntüler, bu dramın bize kadar ulaştığını da gösteriyor. Bu durumda medya dünyası gelişmenin nedenleri üzerine dikkati çekerek, bu problemle ilgili Avrupa'da yaşayan insanları bilinçlendirmelidir.

Ancak bazen yayınlanan haberler başka izlenimler de bırakıyor. Bu da sanki göç ve ilticanın doğmasındaki sorunun savaş ve çatışmalardan dolayı değil de, iltica eden insanlardan dolayı gerçekleştiği görüşü iletiliyor. Eğer göçmenler ve mülteciler küresel bazda ve ülkeler içindeki problemlerden; örneğin işsizlik gibi sorunlardan dolayı "Şamar Oğlanı" ilan edilirlerse, bu yaklaşımlar birçok olumsuzluğun ana nedeni olacaktır.

Artık Alman medyasında göçmen ailelerden gelen gazetecilere ender rastlanmıyor, ama yine de sayıları radyo, televizyon ve gazete kurumlarında yeterli oranda değil. Bu gazetecilerin çalışmaları, gazetecilik mesleğinin gelişmesine önemli katkılarda bulunabilir. Örneğin konulara değişik bakış açıları ile, sahip oldukları bilgiler ile haberciliği kolaylaştırabilir ve aynı zamanda yeni bir izleyici kitlesini kazanabilirler. Özellikle kamu-hukuksal sisteme sahip olan Alman radyo-televizyon kurumları ve yazılı basın "Yabancılar Konusunu" mesleki eğitim programlarına almaları gerekmektedir.

Federal Almanya'nın yıllarca bir göç ülkesi olduğu gerçeğini kabul etmemesi medyaya da yansdı. "Ulusal Uyum Zirvesinden" –bugüne kadar üç kez düzenlendi– ve "Alman İslam Konferansı"ndan sonra "Göç ve Medya" konusu bir ivme kazandı. Böylelikle medyada kültürler ve dinler arası diyalogun gelişme şansı da arttı.

Klasik göç ülkeleri üzerine yapılan araştırmalar "Göç ve Medya" konusunda çeşitli problemlere dikkat çekmekte. Örneğin çok kültürlü yaşamın örnek gösterildiği göç ülkesi Kanada'da yapılan medya analizleri Almanya'yadakilere benzer sonuçlar veriyor. Waterloo Üniversitesi'nden sosyolog Augie Fleras sonuçları şöyle özetliyor :

1. Azınlıklar üzerine oldukça az haber yapılıyor. ("minorities are invisible")

2. Medya azınlıklar üzerine haber yaptığında, azınlıklar genellikle "problemler sosyal gruplar halinde gösteriliyor: başka bir deyişle azınlıklar problemlidir ve azınlıklar problem yaratıyorlar" görüşü ön planda. Örneğin medya şu konuların altını çiziyor: "Göçmenler yasadışı yollardan ülkeye göç ediyorlar, ülkede yüksek giderlere yol açıyorlar, Kanadalıların işlerini ellerinden alıyorlar, suç işliyorlar, geniş, bonkör bir topluma karşı nankörlük yapıyorlar."

3. Azınlıklar "Basmakalıp" bir şekilde nitelendiriliyorlar, örneğin reklamlarda sanki "başka bir gezegenden" gelmiş gibi gösteriliyorlar.

4. Azınlıklara medyada örneğin filmlerde genellikle palyaço, kurban, üç kağıtçı gibi roller veriliyor. Göçmenlerin rolleri genellikle eğlenceli ve sansasyon nitelikler kazanıyor.

1.1. Almanya'da durum nasıl?

Federal Almanya'da uzun süre neredeyse sadece gazeteciler, devletin uyum ile ilgili adımlar atmasını, aynı zamanda bir göç ülkesindeki gerçeklerin kabul edilmesini istediler. Almanya'nın bir göç ülkesi olduğu gerçeğinin politika tarafından resmen kabul edilmesi, medyanın hazırladığı haberler sayesinde gerçekleşti.

12 Temmuz 2007 tarihinde yaşama geçirilen "Ulusal Uyum Planı" kapsamında medya –en önde Almanya kamu-hukuksal yayın kuruluşları ARD– uyum konusunda girişimlerde bulunmaya karar verdi. Medya göç politikasına eleştirel rolüyle eşlik etmeli ve aynı zamanda bir "Konunun Takipçisi" olmalıdır. Ancak bir yandan medya olarak "Uyum Planı'nın" bir parçası olmak ve diğer yandan da devletin göç politikası ile bir bağ oluşturmak, bu rolü zorlaştırabilir.

2. Politika'nın Rolü

Medyanın etkisi büyüktür. Ama politikada, ekonomide ve toplum içinde bulunan belirli bir elit sınıf "yabancılar konusu" üzerine oluşan tartışmalarda önemli rol oynamakta.

2.1. Göçmenlere ihtiyaç duyulup duyulmayacağı üzerine tartışmalar

Son yıllarda politika ve medyada "yabancıların imajı" üzerine bir değişim gerçekleşti: "Çöpçü olan misafir işçiden" "aranan bilgisayar uzmanına". Almanya nüfusunun gelecek yıllarda azalacağından dolayı göçmenlere ihtiyacı olacak. Bu anlayış politika ve medya da yerleşti. "Bot dolu" anlayışı artık "bot artık boşalıyor" anlayışına dönüştü. Başka bir deyişle, nüfus gerilemekte ve toplum yaşlanmaktadır. Sosyal sistemin ayakta kalabilmesi için Almanya göçmenlere ihtiyaç duyuyor. Ancak göçle ilgili bu yeni görüşün üzerinde bulunduğu temel halen zayıf ve hatta bazı çatlaklar bile yer almakta. Ayrıca politikada olduğu gibi medyada da yabancılar arasında ayrımcılık yapılması tehlikesi de bulunuyor: "Bize faydası olan yabancılar ve bizi istismar eden yabancılar" gibi. Bu tartışmalar çoktan başladı bile. Böyle bir düşünce özellikle mülteciler konusunda ayrımcılığa yol açıyor.

Neden tartışmalarda ve hatta seçim kampanyalarında olumlu imajlar ön plana çıkartılmıyor sorusu gündemini koruyor. Bu demek değildir ki, problemlere ve zorluklara hiç değinilmesin. Örneğin neden yabancıların ekonomiye ve topluma yaptıkları katkıların detaylarına ve gerçeklerine dikkatler çekilmiyor? Göçün sağladığı zenginlik ne politika ne de medya için pek önemli bir konu değil.

Bunun önemli örneğini "misafir işçiler" teşkil ediyorlar.

İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra Almanya'nın ekonomik mucizesine katkıda bulundular ve sosyal sisteminin kurulmasını sağladılar. Yabancı kökenli işverenler Almanya'da bir milyon insan istihdamı sağladılar. Kötü iş şartlarına yabancılar, Almanlardan daha fazla serbest mesleğe atılarak çözümler getirdiler. Birçok Alman yabancı işçilerin çalıştırılması ile daha iyi meslek sahibi olmaya başladılar. Burada uzmanlar "Asansör Etkisinden" bahsediyorlar. Düşük gelirli mesleklerde çalışan Almanlar daha iyi gelir getiren mesleklere yönelerek yükseldiler. 1960-1970 yılları arasında 2,3 milyon Alman böylece işçilikten memurluğa ve benzeri yerlere yükseldiler. Bu gelişme özellikle yabancı işçilerin çalıştırılmasından kaynaklandı. Federal İş Bakanlığı'nın 1976 yılındaki verilerine göre yabancı işçiler Almanların çalışma saatlerinin azalmasını sağladılar. Buna rağmen Alman ekonomisinin büyümesi hiç azalmadı, çünkü yabancılar bu açığı kapadılar. Yabancı işçiler vergi ödemelerine rağmen kamu hizmetlerinden ödedikleri vergilerin tutarı kadar yararlanmadılar. Eğer bu gerçekleşseydi, tüm çalışanlar 1971 yılında maaşlarından devlet emeklilik kasasına daha çok prim yatırmak zorunda kalacaklardı. Almanya'da üstünde çok durulan ünlü "Emeklilik Deliği" bu artışlara rağmen kapatılamayacaktı. Yabancı işçiler Alman Emeklilik Sigortası'nı uzun yıllar boyunca bir bakıma desteklediler. Bu önemli katkılardan Almanya'da neredeyse ne bir şey yazılıyor – çiziliyor, ne de söyleniyor.

Buna karşın Almanya'nın değişik mutfaklardan, mönülerinden etkilenmiş olması neredeyse normal sayılıyor. Baden-Württemberg Eyaleti İş ve İşçi Bulma Kurumu 1960 yılında "İtalyanlar için Spagetti nasıl hazırlanır" başlığı altında ilginç bir basın bildirisi yayınladı. Bildiri işverenleri bilgilendiriyordu: "İtalyan işçiler yemeklerini genelde kendileri yaparlar. Eğer işçilere işverenler tarafından yemek sunuluyorsa, Stuttgart İtalyan Başkonsolosluğu'nun şu tavsiyelerini dikkate almakta yarar vardır. İtalyanlar sulu sosları, un ile yapılmış sosları sevmezler. Hamur işi yemeklere genellikle domates sosu koyarlar. İtalyanlar meyve suyu içmeye alışık değildir. Yemeklerde seve seve şarap veya su içerler. Gün aşırı ve akşamları süt içmeyi tercih ederler."

İtalyan işçilerin göçü ile Alman mutfağına Spagetti ve Pizza girdi. Göçmenler ve Almanlar mutfak konusunda birbirlerine başarılı bir şekilde yaklaştılar. Her ne kadar bu insanların Almanya'ya göç etmelerine ve uyum sağlamlarına rağmen, sosyal, politik ve kültürel uyumdan daha çok uzağız. Türk işçilerin göçüyle "Döner" yemek kültürü de yayıldı. Bugün "Döner" yemek kültürü Alman mutfağının bir parçası sayılıyor. Döner kelimesi Almanca'ya tamamen yerleşmiş durumda.

2.2. Almanya'da Türk göçmenler

Almanya'nın Türk göç tarihi ile ilgili sayfalarını bir açalım. Yıl 1961. Almanya'nın işçi gücüne ihtiyacı var. İtalya'nın iş pazarı kurumuş. Almanya, İtalya ile 1955 yılında bir anlaşmayla İtalya'dan işçi getirmişti. Ruhr Kömür Ocakları İşverenler Kuruluşu'ndan Eduard Keintzel gibi uzmanlar Türkiye'ye doğru yola çıktılar. Amaç orada Almanya için Türk işgücünün bulunup bulunmadığını tespit etmektir. Rapora şu cümleleri yazmıştır: "Türkler oldukça kanaatkardır. Kendi kendilerine inisiyatifte bulunmuyorlar. Galiba buradaki garip hava şartları iş hevesini etkiliyor. Eğer rüzgar güneyden esiyorsa bu onları olumsuz etkiliyor, eğer kuzeyden esiyorsa bu onları coşturuyor. Genelde iddia edildiği gibi Türkler kıskanç değiller. Sert bir elle yönetilmeye alışıklar."

Fakat o zamanlar Almanya'da Türkler ve Türkiye üzerine bu denli stereotipleme ve önyargılar olmasına rağmen, olumlu gelişmeler de bulunuyordu. Almanya ile Türkiye arasında işçi anlaşması imzalandıktan sonra, Türklere karşı hoşgörülü tutum da söz konusuydu. Bu gerçekler 1965 yılında çıkan gazete kupürlerinde de görülmektedir. Örneğin

Köln'deki ünlü katedralde Ramazan kutlaması yapılması gibi. Türkler zamanında Alman çalışkanlığı ve itinalığı üzerine neredeyse idealize edilmiş bir imajla Almanya'ya geldiler. Ne Türk göçmenlerin, ne de Alman toplumunun sürekli bir göçe ilgileri vardı. Türkiye'de ve Almanya'da yapılan politik hatalar daha sonraki yıllarda bazı gelişmelere yol açacaktı. Türkler ve diğer göçmenler bir "geriye dönüş hayali" içinde yaşadılar.

2.3. *Almanya gerçekleri görmüyor: "Biz bir göç ülkesi değiliz"*

Bizler karşılıklı olarak göç etmedik. Göç sonucu doğan bu çeşitlilik Almanya'da ne şans, ne de zenginlik olarak görüldü. Daha çok yabancı işçi çalıştırılmasından doğan problemler ön plana çıktı. Almanya'da "Yabancılar problemi" yavaş yavaş "Türkler problemi" olarak nitelendirilmeye başlandı. Türkler için öngörülen "geriye dönüş primleri" ve yabancılarla ilgili diğer tedbirler, Alman toplumunun Türk göçmenlere karşı reddedici bir tutum takınmasına yol açtı. Bu durumda Türk göçmen aileleri bir bakıma kendi kabuğuna çekildiler.

Yabancı işçi göçü ile ilgili bir sayfa kenarı notu: 60'lı yılların başında birçok ülke Almanya ile bir anlaşma yapmak istiyordu. Bu ülkeler arasında Bolivya, Hindistan, Tayland ve Sudan da bulunuyordu.

Gerçekten Almanya 1960 yılında İspanya ve Yunanistan, 1961'de Türkiye, 1964 yılında Portekiz ve 1968 yılında eski Yugoslavya ile anlaşmalar imzaladı. Federal Almanya Hükümeti 1965 yılında Tunus ve Fas ile de anlaşmalar yaptı. Bu günümüzde pek bilinmiyor.

Almanya bir göç sürecine gözü kapalı olarak girmedi. Çeşitli devlet makamları erken bir göç eğiliminin söz konusu olduğunun farkına vardılar. Ne yazık ki gerekli olan doğru adımlar atılmadı. Ancak şimdi Almanya bir göç ülkesi olduğunu kabul ediyor ve en azından yer yer çok kültür-lülüğün yararlarını keşfediyor.

Ünlü Yazar Max Frisch'in 1965 yılında kağıda geçirdiği şu sözler hala geçerliliğini koruyor:

"Küçük bir halk kendini tehlikede görüyor: işçi istediler ama insanlar geldi. Bu insanlar varlıklı yaşamı yok etmiyorlar, aksine onlar varlıklı yaşam için vazgeçilmezler..."

2.4. Seçim Kampanyaları

Seçim kampanyalarında yabancılar konusu her zaman önemli rol oynamıştır ve partilere oy sağlamıştır. Ancak 2008 yılında Hessen eyaleti seçimlerinde, eyalet Başbakanı Roland Koch (CDU) yabancılar konusunu gündeme getiremedi. Koch Münih garında bir Türk ve Yunan gencin bir ihtiyaç Almanı tartaklamalarından sonra "Gençlerde Şiddet Eylemleri ve Göçmenler" konusunu tırmandırarak seçim kampanyasına taşıdı. Ancak seçmen bu konuyu abartılı bulmuş olacak ki, Koch beklediği oyları alamadı. 1999 yılında Koch başka bir kampanya ile başarılı olmuştu. Zamanın Sosyal Demokrat ve Yeşiller partilerinden oluşan koalisyon hükümeti göçmenlerde "Çifte Vatandaşlığı" destekliyordu. Roland Koch çifte vatandaşlığa karşı bir imza kampanyası başlatarak, seçmenden oy toplamış ve Hessen eyaletinde iktidar olmuştu.

Seçim kampanyalarında yabancılar her zaman "politikanın bir oyuncuğu" oldular. Örneğin şansölye Helmut Kohl (CDU) Türklerin ülkelerine geri dönmeleri için dönüş primleri ödemişti. Amaç Almanya'da yaşayan Türklerin sayılarını azaltmaktı. Federal İçişleri Bakanı Otto Schily (SPD) ise "Göçün getirdiği yükün sınırına ulaştık" diye bir açıklama yapmıştı. Bilinçli ve bilinçsiz popülist kampanyalar yapılarak önyargılar ve yabancı düşmanlığı körüklendi. Aynı zamanda yabancıların sırtından yapılan seçim kampanyaları ile ya iktidar olundu ya da iktidarlar korundu.

Günümüzde göç ve uyum konuları artık manşetten düşmüyor. Yarım yüzyıl boyunca Almanya bir göç ülkesi olduğunu reddettikten sonra, göç ve uyum konuları son zamanlarda politikanın ağırlık verdiği konular haline geldi. Federal Almanya Cumhurbaşkanı Horst Köhler, Nisan 2006 yılında partileri açık bir şekilde eleştirerek, Almanya'nın uyum konusunda "geç uyandırdığını" söyledi. Bundan bir yıl sonra Başbakan Angela Merkel: "Eğer dürüst olmak gerekirse, Almanya'da uyum konusunu uzun süre sürüncemede bıraktık" dedi. Günümüz politikasının gündeminde geçtiğimiz yılların ihmallerini "kalıcı bir uyum politikasıyla" or-

tadan kaldırmak bulunuyor. Buna bağlı olarak Almanya'ya göçün idaresi ve sınırlandırılması ile ülkedeki yabancıların ikametgahı ve uyumu ile ilgili yasa kısacası "Göç Yasası" 2005 yılında yürürlüğe girdi.

Yabancılar politikası her zaman bir nevi semboller politikasıydı. Bu politikanın amacı huzursuz bir seçmen kitlesine sağlam bir politikanın yapıldığını göstermekti. Politik yönden kendini kanıtlamaktı. "Misafir işçilerin", mültecilerin, diğer Avrupa ülkelerinden gelen Alman azınlıkların istekleri ve ihtiyaçlarından daha ziyade bu konunun "politik yönden parti çıkarına göre istismarı" ön plana çıktı.

Yabancılar politikası, onlarca yıl boyunca belirli bir toplumsal gruba, yani yabancılar hiç aldırış etmeden yürütülen bir politikanın, önemli bir örneğidir. Uzun yıllar boyunca politika yabancıların bir bakıma sırtından geçindi. Yabancılar seçme ve seçilme haklarına sahip olmadıklarından dolayı kendilerini bu duruma karşı savunma imkanları da yoktu. Bu durum son zamanlarda değişti. Çünkü bugün göçmen kökenli aşağı yukarı bir milyon Alman seçme ve seçilme hakkına sahip. Partiler de bu potansiyeli keşfetmiş durumdadır.

CDU/CSU ile SPD'nin oluşturduğu büyük koalisyon hükümeti "uyum konusunu" ağırlık verilmesi gereken alanlardan biri olarak ilan etti. Bu ödevin açıklanmasından sonra göç konusu partiler arası tartışmalardan uzak tutuluyor. 2005 yılında Göç Yasası tartışıldığında bu tam tersiydi. Bu durumda belki de bu büyük koalisyon göç ve uyum politikası için büyük bir şans ifade etmekte. Fakat bu kapsamda önemli bir soru da doğuyor: Acaba göç ve uyum politikasında atılan adımlar orta ve uzun vadede nasıl yaşama geçirilecek ya da 25 yıl önce birden alevlenen ve çabukca sönen bir heyecan mı olacak?

1970/80'li yıllarda uyum ile ilgili birçok taslak bir bakıma mantar gibi bitiverdi. Kısa bir süre sonra yabancılar politikasının odağını tekrar sınırlamalar oluşturmaya başladı. Almanya'nın göç politikasının ileriye dönük ve saydam olmasında artık yarar var. Partiler bu konuda seçmenin sesine de kulak vermeliler. Ancak göç ve uyum konusuyla oy toplama ve olumsuz atmosfer yaratma hevesi de partilerin görüşlerinde bulunacak. Bundan dolayı da seçim kampanyalarında yabancılar konusunun istismar edilmesi riski de bulunuyor.

3. Geleceğe bakış

Almanya'nın göçmenlere ihtiyacı var, çünkü gelecek ile ilgili görüş şöyle: "az, ihtiyar ve renkli". Bu bakış açısı kısmen politikada ve medyada yerleşti. Almanya'nın nüfus gelişmesiyle ilgili şimdiki Federal İçişleri Bakanı Wolfgang Schäuble 1988 yılında "İhtiyar ve Az" adlı bir makalede "genç kuşağın azalacağını, toplum ve ekonominin her alanında kalifiye elemanlara ihtiyaç duyulacağını" söylemişti. Bu gelişmeye karşı aile planlamasında adım atılmasını öneren Schäuble şunu da tespit etmişti: "Uzun vadede nüfusun gerilemesini kısmen de olsa yabancıların Almanya'ya göç etmelerini sağlayarak dengeleyebiliriz. Bunu iş pazarı üstlenecektir. Göçmenlerin toplum içindeki oranları yükselecek, bununla birlikte kültürel ve sosyal problemler de artacaktır.(...) Uyum politikası bu gelişmeye yönelik yapılmalıdır."

Schäuble şöyle devam ediyor: "Yabancı işçilerin göçü Almanya'nın sosyal yüklerini hafifletecektir. Ancak kalifiyelikteki farklar ve dil bilme zorlukları göçe bazı sınırlar koyacaktır." Bu bilgiler, ne o zaman ne de günümüzde, büyük bir kararlılıkla uygulamaya geçirilemedi.

Federal İçişleri Bakanı Wolfgang Schäuble günümüzde yine sansasyon olarak nitelendirilebilecek bir açıklama daha yaparak topluma seslendi ve "İslam Almanya'nın bir parçasıdır" dedi. Daha kısa bir süre önce aynı açıklamayı yapan uzmanlar üzerine gülünüp geçiliyordu. Burada önemli olan bu tür sembolik ama önemli açıklamaların toplum kültürüne nasıl yerleşeceği. En azından yıllar boyunca seçmene bu görüşün tam tersi iletilmiş ve gerçekler söylenmemişken, seçmen şimdi nasıl kazanılacak?

3.1. Alman İslam Konferansı

Almanya'da yaşayan 4,3 milyon müslümanın uyumu göç politikasının önemli atılımlarından biri. Uyum ve diyalogun sağlam bir temele oturtulması, Almanya'da yaşayan müslümanların toplumun bir parçası olduklarını ve

Alman toplumuna da bunun böyle olduğunu iletmek için 27 Eylül 2006 yılında Federal İçişleri Bakanı Wolfgang Schäuble "Alman İslam Konferansı" hayata geçirdi. Konferansa çeşitli İslam dernek ve kuruluşların temsilcileri, ve organize olmamış müslümanları temsilen kişiler katıldılar. 25 Haziran 2009 tarihinde Alman İslam Konferansı 4. zirvesini yaptı. Bu aynı zamanda 27 Eylül 2009 tarihinde yapılacak genel seçimlerden önceki son oturumdu.

Federal İçişleri Bakanı Wolfgang Schäuble bu son oturumda, konferansın önemine değindi: "Geçtiğimiz üç yılda Almanya'da devlet ile müslümanlar arasındaki ilişkiyi temelden değiştirdik ve bir uyum sürecini başlattık. Konferans, müslümanların Almanya'ya varmış ve kabul edilmiş olduklarının ve artık Almanya'nın önemli bir parçasını oluşturduklarının belirgin bir göstergesidir."

Diyalog sürecinin bu yasama döneminin bitiminden sonra da devam ettirilmesi gerektiğini vurgulayan Federal İçişleri Bakanı bunun altını şöyle çizdi: "Almanya'da Müslüman Yaşam Şekli" başlıklı araştırmanın sonuçları, eyaletlerin İslam din dersleri ile ilgili girişimleri ve müslüman Almanların temsilcilerinin verdikleri cesaretlendirici sinyaller, Alman İslam Konferansı'nın devam ettirilmesinin zorunlu olduğunu göstermektedir."

Alman İslam Konferansı'nın bu son zirvesinde tanıtılan "Almanya'da Müslüman Yaşam Şekli" adlı araştırma da bazı yeni sonuçlar sundu.

Federal Göç ve Mülteciler Dairesi'nin araştırmasından çıkan sonuca göre, Almanya'da 3,8 ile 4,3 milyon müslüman yaşıyor. Bu durumda, müslüman nüfus topluluğunun, 3,1 ile 3,4 milyon arasında değişen daha önceki tahminlerden daha büyük olduğu ortaya çıkıyor. Almanya'da toplam olarak yaklaşık 82 milyon kişinin yaşadığı göz önüne alındığında, Müslümanların toplam nüfus içindeki oranı %4,6 ile 5,2 tutuyor. Almanya'da yaşayan müslümanlar arasında, ele alınan ülkelere gelen müslüman göçmenlerin yaklaşık %45'i Alman vatandaşı; yaklaşık %55'i ise yabancı ülke vatandaşı. Müslümanlar arasında en büyük grubu Türk kökenli göçmenler oluşturmaktadır. Almanya'da yaşayan Müslümanların 2,5 milyonu Türk kökenlidir.

1 Ocak 2005 yılında yürürlüğe giren "Göç Yasası"na rağmen uyum problemleri bulunuyor. Aynı zamanda yabancı düşmanlığına ve şiddete de rastlanıyor. Yabancı düşmanlığı Alman politik kültürünün bir parçası olmamalıdır. "Yabancılar politikası" da insanlarda ayrımcılık yaratmamalıdır. Göç ve uyum politikası Almanya'nın sosyal, eğitim ve toplumsal politikalarının hem doğal bir parçası ve hem de doğal bir siyasi alan olmalıdır. Medya üzerine düşen görevleri yapmalı, daha çok aydınlatıcı haberler sunmalı, uyumdan ve kültürlerarası olumlu karşılaşmalardan kamuyu bilgilendirmelidir.

Şimdi önemli olan, bu süper seçim yılı 2009'da politikanın ve medyanın bu konuyu nasıl işleyecekleri... Önyargılar çoğalacak mı yoksa azalacak mı? Acaba seçmene Almanya'nın bir göç ülkesi olmasının normal bir gelişme olduğu anlatılacak mı? Göç olgusunun beraberinde problemler getirdiği ama bir toplum için de zenginlik sağladığı gerçeğinin üzerinde durulacak mı? Acaba uzmanlar tarafından uyumun uzun bir süreç olduğu ve uyumun Almanya'da büyük adımlar sağladığı ifade edilecek mi?

Acaba "Ulusal Uyum Planı" uygulanmaya devam edilecek mi yoksa bir dönem girişimi olarak arşive mi kaldırılacak? "Alman İslam Konferansı"na gerçekten devam edilecek mi? Önümüzdeki dönemlerde uyum ile ilgili olumlu gelişmeler kaydedilmezse o zaman ne olacak?

Almanya'nın önemli hedeflerinden biri gelecek beş yıl içinde okulunu bitirmeyen gençlerin sayısını yarı yarıya düşürmek. Bununla birlikte eğitimde genç göçmenlerle Almanlar arasındaki varolan eğitim seviyesindeki farkı tamamiyle kapatmak. Bu kolay bir girişim değil. Eğer uyuma büyük yatırımlar yapılırken, Alman gençlerin bir meslek eğitimi yeri bulamamaları halinde, kamu bu duruma ne diyecek. Eğer göçmenler devlet tarafından çözülmemiş problemlerine dikkati çektiklerinde acaba toplum, göçmenleri "teşekkür etmeyenler" olarak mı nitelendirecekler.

Bu soruların yanıtlarını hepimiz bekleyip, sonuçlarını göreceğiz...

Söyleşiler VII

Koral OKAN

Biri: (der ki) : Merhaba... Nasılsın?
Öteki: Merhaba... Teşekkür ederim! Ben iyiyim, sen nasılsın?
Biri: İyi diyelim – iyi olalım.
Öteki: (Güler) Anlamadım. “İyiyim” dediğin için mi iyisin?
Biri: (O da gülmektedir) Yok, hayır... İyiyim işte, şükürler olsun.
Öteki: Kime şükrettiğini anlamadım gayri de, madem ki “dindar takılmak” istiyorsun, o zaman bugün Antik Ege'deki dinler üzerine konuşalım...
Biri: Lafın gelişi öyle dedim be dayı... Lafa öyle bir çivi çakıyorsun ki...
Öteki: Ama yine de, zaten bugün din ve mitoloji hakkında konuşmak istiyordum. Biliyorsun, insan toplumunun tarihöncesine değgin bilgilerimiz var.
Biri: Avcılık ve toplayıcılık gibi, değil mi?
Öteki: Evet bunlar. Gezginci toplulukların, son Buzul Çağı'nın sona ermesini izleyen bir dizi iklim değişikliği sonucunda ilk olarak Ortadoğu'da bir yerlerde eskisi kadar rahat dolaşamaz oldular. Bu topluluklar, avladıkları hayvanlar ve topladıkları bitkilerle birlikte daha verimli yörelerde yığılmak, yerel yaşamak zorunda kaldılar. Kabile toplumunu oluşturan klanların muhakkak doğadaki bir nesneyle bağlantısı, yani “totem”i vardı ki, bu çoğu zaman bir bitki ya da hayvandı. Klan üyeleri, totemi akraba bilirlere ve onun soyundan geldiklerine inanırlar, totem türünü çoğaltmak amacıyla belli zaman sürelerinde, totem merkezi denilen önceden belirlenmiş bir yerde tören düzenlerlerdi. Totemciliğin evrimindeki ilk aşama, ilkel topluluğun, farklı yiyecek kaynaklarının elde edilebilmesi amacıyla bölünmesi ile oluştu. Ortaya çıkan bu topluluklar birbirleriyle bağlantılarını yitirdikleri sürece bu değişiklik önce niceliksel iken, iki topluluğun yiyeceklerini kendi başlarına elde etmekten vazgeçerek, birbirine bağımlı iki klan biçiminde bütünleşmesiyle niteliksel bir durum aldı. Her birinin ürettiği yiyecek iki klan arasında bölüşüldü ve bu işbirliği düzeni totem türünün dolaysızca edinilmesine konulan tabu aracılığıyla korundu. Yani her topluluk, ürünlerini öteki klanla paylaşan bir totem klanı durumuna geldi. Bu arada törenler de değişikliğe uğramağa başladı. Artık totem türünün devinimlerini, davranışlarını yansılamak yerine, totem atalarının yaşamındaki olaylar kutlanıyordu. Toteme tapınma biçimlerinde de, üretimin durumuna göre giderek değişimler oluşmaya başlar. Azınlığın çoğunluğun sırtından geçinmesini olası kılan üretim fazlasının oluşması ve başkanlığın seçime dayanma niteliğini yitirip soydan geçme haline dönüşmesiyle toteme yakarılır ve övgülerle yaklaşmaya başlanır, totem, insan biçimine bürünür ve tanrı olur.

Biri: İşte sana tanrı'nın ortaya çıkışı...
Öteki: Ve tanrı, ideal şefe yakıştırılan tüm niteliklerle donatılacaktır ve tanrıya, gerçek şefe sunulan hizmetlerin örnek alındığı törenlerle tapınılacaktır. Buna karşın, tanrı düşüncesi, şef ve giderek hükümdar gerçekliğinin bir izdüşümü haline gelir. Hükümdarın, gücünü tanrıdan aldığına inanılır ve hükümdarın istemi, tanrının istemi olarak kabul edilir.

Biri: “Hükümdarlığı” biraz açar mısın?
Öteki: “Hükümdarlığın” tanımlanması oldukça kolay ve alışılabilir bir şeydir. Bu tanımlamada, bildiğin gibi, iktidarın en önemli unsuru, iktidarı elinde tutan veya tutanların, iktidar uyguladıklarının üzerinde kurmuş oldukları „itaat“ sistemi zorunluluğu ve beklentisidir. Antik Yunan siyaset sistemine bakıldığında, bu „itaat“ sisteminin özellikle monarşilerde kurulmuş olduğunu görüyoruz. Hükümdarın itaat beklentisi, özellikle şu iki faktöre dayanıyor: Bi-

rincisi, itaatkarların kendilerine sağladıkları faydayı kendi bedenlerinde veya deneyimlerinde hissetmeleridir. Böylesi bir fayda, hükümdarın itaatkarların kılına dokunulmasını önlemesi olabilir. İtaatkar, aynı zamanda cezalandırılma olanağının korkusu ile saygı göstermek zorundadır. İtaat, itaatkarın serbest isteği ile oluşmamaktadır ve tamamen ön plana çıktığı durumda „şiddet hükümdarlığı“ tanımlanmasına girer. Fakat, itaatkarın gördüğü faydanın olumlu anlamda hissedilmesi durumları da vardır. Bu ideal durumun Antik Yunan'da önem kazanması ve *euerges*, yani hayırseverlik olarak adlandırılması, hükümdarın iktidar uyguladığı alanlarda hayır dağıtması ve karşılığında şükran toplaması ile oluşur. Bu şükran, itaatın içerisinde yer alır.

Hükümdar iktidarı varlığının dayandığı ve gücünü aldığı ikinci faktör, bu iktidarın halkça bilinen ve tanınan bir düzene bağlı olmasıdır.¹ Hükümdar, kendi iktidarını bir geneleğe uyumlu kılmaktadır. Genellikle hükümdar için hanedanı burada önemli bir rol oynamaktadır. Ama gelenek, iktidar standartlarının tanınması, korunması ve süregelen etki gücü sayesinde genel geçerliliğine sahip olunmayı içermektedir. Böylesi standartların antik çağda mitlerde ve dinde var olması, konumuzda rol oynayan faktördür.

Ancak, iktidar sahibi hükümdarların mitler ve din ile ilişkileri genelde, sadece geleneksel standartlara bağlantı anlamına gelmekle kalmayıp, bir üst kat yukarıda olan insanüstü bir dünyaya, tanrılar dünyasına girişlerini ifade etmektedir. Böylece, hükümdarın itaatkarlar kitlesinden yükselip, bu kitlenin üzerine çıkışını görüyoruz.

Burada, mitler ve dinin Antik çağ hükümdarlık dünyasındaki ikili işlevi ortaya çıkıyor. Bunlar, bir taraftan hükümdara meşru bir çerçeve sağlarken, diğer yandan da onun pozisyonunun değerini yükseltmekte, onu genel insanlık dünyasından tanrılara doğru götürmekteydiler. Bu yüzden mitler genelde, kent kuruluşları, doğa olayları, kült ve ritüeller gibi genel olayların içine yerleştirilmiş tanrıları anlatmaktadırlar.

Biri: Antik Yunan'da bir sürü tanrı vardı, değil mi?
Öteki: Evet, hepsini sayamayacağım ama, en önemlilerden başlayalım: Antik Yunan'da, evrenin başlangıcındaki ilk tanrının *Chaos* olduğu, ondan *Gaia* (Yer), *Tartaros* (Yeraltı), *Erebus* (Yeraltı Karanlığı) ve *Nyx* (Gece) adlı ilk tanrıların olduğu inancı hakimdi. *Gaia* tek başına *Uranos*'u (Gök), oğlundan ise *Uranid*'leri doğurmuştu: Bunlar 6 tane Titan (en tanınmışları *Kronos* ve *Okeanos*'tu), 6 tane *Titanid* (*Rheia* ve *Themis* gibi dişi titanlar), 3 tane *Tepegöz* ve 3 tane *Yüzkollu* idi. *Uranos* çocuklarından nefret ettiği için onları *Gaios*'un bedeni içine hapsedmiş, *Gaios* ise çocuklarını inkikam amacıyla babalarına karşı fitnelemiş, fakat bunlardan sadece *Kronos*, intikam eylemini gerçekleştirmeye karar vererek, annesinin kendisine verdiği bir orakla *Uranos*'un cinsel uzuvlarını kesmiş, *Gaia*'ya sıçrayan kan damlacıklarından *Erinyes*'ler (*İntikam Tanrıçaları*), *Gigant*'lar (*Devler*) ve *Kül Nymfe*'leri, denize atılan cinsel organların etrafındaki köpüklerden de *Aphrodite* oluşmuştu. *Uranos*'un oğlu *Kronos* kızkardeşi *Rheia* ile evlenmiş ve ondan *Zeus*, *Hestia*, *Demeter*, *Hera*, *Hades* ve *Poseidon* adlı çocukları doğmuştu. *Kronos*'a, oğullarından biri tarafından öldürüleceği anlatılmış, bunun üzerine *Kronos* kendini korumak için onları yutmuştu. *Rheia* *Zeus*'u doğurduğunda oğlunu, babasının elinden kurtarmak amacıyla Girit'te bir mağaraya gizlemişti. Burada keçi sütü ve bal ile beslenen *Zeus*, büyüdükten sonra *Kronos*'u, kardeşlerini tekrar kusmaya zorlamıştı.

Gaia'nın, tek başına doğurduğu oğlu *Uranos*'la ilişkisinden doğan oğlu titan *Koios* ve kızı titanid *Phoibe*'nin birleşmesinden tanrıça *Leto* dünyaya gelmiştir. *Leto*², *Zeus*'la

¹ Bkz. H. Speer: *Herrschaft und Legitimität. Zeitgebundene Aspekte in Max Webers Herrschaftssoziologie*. Berlin, 1978, S. 50-55.

Biri ile *Öteki*'nin sohbetleri, kültür, sanat ve sosyal yaşamın diğer değerlerini, bunların siyasetle olan içiçe geçmişliğini içerir. *Biri* ile *Öteki*, “Sen, ben...” veya “diğeri” olabilir; isimler önemli değildir, sadece içerikler anlam taşıyacaktır.



olan ilişkisinden *Apollon* ve *Artemis*'i doğurmuştur. *Zeus*'un, kızkardeşi *Hera* ile ilişkisinden *Ares* ve *Hephaistos* doğmuş, *Semele* ile ilişkisinden de *Dionysos* doğmuştu.

Hesiodos'un³ “Yapıtlar ve Günler” adlı şiirlerine göre, arka arkaya yaşamış beş insan nesli bulunmaktaydı. *Kronos* zamanında “altın nesil” yaşamıştı. Bu neslin insanları, sonsuz genç, mutlu ve dertsiz bir yaşantıya sahiptiler. *Hesiodos*'a göre, bunların ruhları daha sonraki nesillerin koruyucu melekleri olarak yaşamaya devam etmiştir. Diğer yazarların aktardığına göre, Titanların Tanrılarla savaşlarında ölmüşlerdir.

Bundan sonraki insan nesli, *Tanrı Zeus*'un oluşturduğu “gümüş nesildir”. Fakat bu nesil, bilgisiz ve kavgacı olduğundan ve tanrıları tanımak istemediğinden *Olympia* Tanrıları tarafından tekrar imha edilmiştir. Gümüş nesilden sonra gelen insan nesli “bronz nesliydii”. Bronzu işleyen bu insanların yürekleri taştan olup, birbirlerini savaşla imha etmekteydiler. Bu yüzden tanrılar tarafından yeraltı dünyasına gönderildiler.

Hesiodos, bundan sonra “kahramanlar nesli”nin yaşamış olduğunu belirtmektedir. *Zeus* bu nesli, kahramanlık öykülerinde yer alan yarı tanrılardan oluşturmuştu. Öldükten sonra da, tanrıların tanıdıkları olarak göklerde yıldızlara adlarını vermişlerdi.

Zeus'un yarattığı son insan nesli, “demir nesli” idi. Bu neslin insanları, ağır çalışma koşulları altında yaşamakta ve tanrıların sıkça bayağı ve acımasız oyunlarına tabi olmaktadır.

Son insan neslinin dolaysız sorumlu olduğu tanrılar, her iki cinsten, birbirleriyle bağlantısı olan ve sıkça birbirleriyle mücadele içinde olan, Yunan Yarımadası'nın en yüksek dağı olan *Olympia*'da oturan 12 tanrıydı: Tanrıların babası olan *Zeus*, *Poseidon*, *Hera*, *Demeter*, *Apollon*, *Artemis*, *Athene*, *Ares*, *Aphrodite*, *Hermes*, *Hephaistos* ve *Hestia*. *Hestia*'nın yerini sonradan *Dionysos* almıştır.

Ege'de din, içinden çıktığı totemciliğe uygun olarak, bir putperest (pagan) mahiyet almıştı. Buna, dogmaların yerine inanç düzeninde mitolojik-simgesel bir anlatıma kavuşmuş yaşam gerçeklerini bulduğumuz bir çeşit “insanbiçimci din” de diyebiliriz; bu anlamda Mezopotamya'nın ve Mısır'ın insanbiçimci ve çoktanrıca inanç düzeniyle karşılaştırılması olasıdır.⁴ Yunanlılar Tanrılarına ve onların tanrısallık yakıştırdıkları kişiliklerine derin insanlık özellikleri yakıştırmışlardı.

Ege'de din adını verdiğimiz inanışta hakim olan, dinlerin dogmatik ve felsefi yanı değil, onlara özgü bir takım pratikler, yani ritüeller, törenler, erginleme (*inisiyasyon*) şekilleri ve ayinleri, semboller ve ruhlarla ilişkiler, ölümlerin defnedilmesi ve bu ritüel mahallerinin ilahi anlamıydı. Kuşkusuz ki, gevşek bir din felsefesinin Ege'de yasalarla dile getirilip toplumsal yaşamın kuramsal temellerinden biri haline gelmemiş olması, dinin de aynen toplumsal ve siyasal özgürlüklerin gelişimine ters yönde bir çizgi üstünde hareket ettiğini göstermektedir. Bu durum, felsefenin doğal gelişimiyle birlikte, doğa felsefesi lehine bir gelişmeye dönüşürken, toplumsal modellerin oluşumunda doğa felse-

² Burada, SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi'den Hüseyin ÜRETEK'in, Sosyal Bilimler Dergisi Aralık 2007'de yayınladığı *Tanrıça Leto: Lydia Sikkeleri Üzerinde* adlı ilginç çalışmasına dikkati çekmek istiyorum.

³ 700 yıllarında Böotia'da yaşamış bir şairdi. Didaktik epos ve Homer'in İlias ve Odyssee adlı yapıtlarının yanında mitoloji ve mitografi alanındaki çalışmaları ve yazıları, Antik Yunan mitolojisinin ana kaynağı olarak kabul edilmektedir.

⁴ “Mısır'da hiçbir imgelemin canlandırılmayacağı, tapınakların dev sütunları gibi donmuş, kımlıtsız bir dev, insan biçimini insandışı bir biçimde somutlaştırdı. Bir sfenks ya da kedi kafalı bir kadın daha başka tanrılarla birlikte tanrısallığı esinlerdi. Mezopotamya'da alçakbarmalar görülmedik hayvan biçimlerini tanıtlardı.” Edith Hamilton : *Mitology*, Varlık Yayınları, Sayı 326. 1994.

fesinin dine karşı bir ağırlık kazanmasını beraberinde getirmiştir. Doğa felsefesi gelişirken, dinin felsefe kültürüyle çatışmalarının yaşandığına tanık oluyoruz.

Biri: Bu "Doğa Filozofları" olayını başka bir konuşmamızın konusu etsek, ne dersin?

Öteki: Dikkat et! "Doğa Filozofları olayı" diye bir şey yok. "Felsefenin ortaya çıkışı" var. (Gülerek) Lütfen biraz saygı gerek. Bu konuda çok titizimdir... Devam edeyim: Haklısın, diyorum, ayrı bir kez ve geniş çerçevede ele alınması gerek. Ama biraz gireyim: *Milet Okulu*, tanrıların canına okudu (bir kahkaha atar). *Milet Okulu*'ndan *Thales*, *Anaximandros*, *Anaximenes* gibi düşünürlerin geliştirdiği geometri ve astronomi, önce alt yapıda yaşanan sorunların etkisiyle bunlara cevap aramakta, tarımın ve mimarinin gereksinmelerine, denizötesi ticaretin gelişmesinde yeterli bir trafik tekniğine olan gereksinmelere çözüm getirmek için ortaya çıkmıştı. Ve ortaya çıkarken, beraberinde sunduğu felsefi değerleri de, *Zeus* ve diğer *Olympia* tanrıla-

rından bağımsız bir şekilde geliştiriyordu. Bu filozofların önlerine koydukları temel sorun, değişme sorunuydu. Antik Yunan düşüncesinin biçimlendirdiği insan toplumunun tanrılarla dolu eski yapı kalıbı, şimdi sınıf savaşımı ile çattırmağa başlamış, değişime açık bir şekle girmişti. Bu yapıyı dile getirmek için biçimlenmiş olan çağın geleneksel düşünce tarzları ve tanrıların dünyası, bu yapının yerine geçmekte olan yeni toplumsal yapının meydan okuyuşuyla karşı karşıya geliyordu.

Şurası çok önemli ve dikkatini çekmek istiyorum: Kuşkusuzdur ki, tanrıların o güçlü "varlığı"nın düşünce dünyasında ortaya çıkan bu altüst oluşu engelleyememesinin temelinde dini uygulamaların gevşekliği olduğu kadar, halkın altyapıda hızla gelişen sosyal ilişkilerinin üstyapıda da demokrasiyi yaşamak istemesi ve bunun yarattığı ve sınırsız gibi gözükken düşünce özgürlüğü ortamının varlığı yatmaktadır.

Dinin pagan (putperest) yapısı içinden, gizem ina-

nışları uygulamalarına uygun, kısmen yerel, tarım toplumuna has kısmen folklorik ve dramatik ritüeller, törenler ve din dışı gizem toplulukları çıkmıştır. Bir gizem (*mysterion*), önce gizeme ulaşarak erginlenenin dışında herkesten gizli tutulan bir ritüeldir. Gizem dinleri tanrıların tümü, birer toprak ya da yeraltı tanrısı (*chthonian*) niteliğinde olup, her ne kadar koruyucu ve iyiliksever olsalar da, doğaları gereği yanlarına yaklaşılması tehlikeli olan varlıklardır. Bu bakımdan, herhangi kritik bir anda doğabilecek bir soruna yer vermemek için, törenlerin bir gizlilik örtüsü altında yürütülmesi ve böylece "arınmamış" kişilerin uzak tutulması yoluna gidilmiş olmalıdır.

İşte, gelecek sefer, gizem dinleri ile devam edeceğiz. Bu kez biraz yoğun oldu. Dinlerden konuşmak oldukça zor. (Gülerek) Okuyucunun sabrını taşırmayalım.

Biri: Doch, doch... Ne güzel anlatıyorduk... Neyse, bir iki aya kadar tekrar görüşürüz.

Öteki: Hoşça kal.



16. Filmfestival Türkei / Deutschland

17.3. – 27.3. 2011 > Nürnberg



Festival'de Gösterilecek Bazı Filmler:

- 72. Koğuş** – Yön. Murat Saraçoğlu
- Bizim Büyük Çaresizliğimiz** – Yön. Seyfi Teoman
- Kavşak** – Yön. Selim Demirdelen
- Almanya Acı Vatan** – Yön. Şerif Gören
- Kağıt** – Yön. Sinan Çetin
- Anadolu'nun Kayıp Şarkıları** – Yön. Nezh Ünen
- İki Tutam Saç: Dersim'in Kayıp Kızları** – Yön. Nezhahat Gündoğan
- E5 Ölüm Yolu** – Yön. Tunçel Kurtiz
- Amerika Amerika** – Yön. Elia Kazan
- Cennetin Doğusu** – Yön. Elia Kazan
- Kızgın Boğa** – Yön. Martin Scorsese
- Fatih Akın filmleri

Sarkis

The Speed of Colors

Filmler 1996–2010

1 Şubat – 14 Mayıs 2011

Salı–Cumartesi 11.00 – 18.00 arası açık / giriş ücretsizdir

"Bir gün insanların Hiroşima'yı unutması, Hiroşima'yı bile unutması mümkündür." Alfred Andersch, Alain Resnais'in 1959 yapımı filmi Hiroshima Mon Amour üzerine yazdığı denemeyi bu sözle özetlerken, dünya tarihine ilişkin bu akla getirme eyleminden çoğalarak sanat yapıtına dönüşen sorumluluğu vurgulamaktan da geri kalmıyor: "Dünyanın belleği, acının şekle büründüğü az sayıda resim, heykel, ses, şiir, epik pasajdan oluşuyor".

1938'de İstanbul'da doğan ve 1964'ten beri Paris'te yaşayan sanatçı Sarkis'in enstalasyon ve heykelleri, suluboya ve filmleri bu süreci tam olarak örneklüyor, sanatçının kişisel deneyimleriyle insanoğlunun ortak belleği arasındaki yakın ilişkiye davet ediyor.

Yapıtları görsel izlenimlerden zengin bir kaynak yaratıyor ki Sarkis bu izlenimleri "Kriegsschatz", savaşın kültürel-tarihsel ganimetleri, ancak aynı zamanda –Alman sanat ve kültür tarihçisi Aby Warburg'u (1866–1929) onaylayarak– "Leidschatz", geçmişe ve bugüne ait duyguların saklandığı bir görüntüler deposu olarak adlandırıyor. Sarkis böylece sanatçı olarak kendi rolünü, rolü duygusal açıdan çalkantılı bir dünyanın animatörlüğüne benzetiyor.

1996-2010 yılları arasındaki döneme ait ve Almanya'da ilk kez TANAS'ta sunulan seçme filmlerde, Sarkis izleyicinin karşılıklı ilişki içeren bir dönüşüm sürecine doğrudan katılımına izin veriyor. (Tanas'ın tanıtım yazısından).



Klişelerin Kıskacında – Aidatlık Üstüne Çeşitlemeler Vatana Öfke... (*Wut zur Heimat*)

Zehra İPŞİROĞLU

Bir yere ait olmak nasıl bir duygu? Nerede kendimizi evimizde gibi duyuyoruz? Nasıl bir yaşam alanı yaratıyoruz kendimize ya da yaratamıyoruz? Yabancı olmak ne demek? İnsan ne zaman kendini yabancı duyuyor ya da yabancılaşma çekiyor? Yabancı olma, dışlanma, hiçbir yere ait olmama nasıl bir duygu? Göç, göç etme ile bir yere yerleşme ya da kök salma arasında ne tür iç ve dış çatışmalar yaşanıyor?

Yirmi beş yıldır Viyana'da yaşayan ve uzun yıllar ünlü Fransız yönetmeni Arianne Mnouckine'in yanında çalışmış olan Türkiye kökenli Avusturyalı yönetmen Emel Heinrich'in *Kokon Theater*'de (Koza Tiyatrosu'nda) sahnelendiği "*Vatana Öfke*" bu izlekleri bol simgeler ve eğretilmelerle bezenmiş tiyatrosu bir dille ele alan bir üçlemenin ikinci oyunu.

Perde açıldığında göç eden "yabancıyı" görüyoruz. Uzakdoğulu havası olan güzel bir kadın bavul yerine geçen tekerlekli kocaman bir sandığı çeke çeke geliyor sahneye. Amacı kendisine yeni bir yerleşim alanı bulmak. Koltuk, sandalye, dolap gibi temel eşyaların yanısıra bir sürü ıvır zıvır eşyayla dolup taşan bit pazarını andıran karmakarışık bir ortama varıyor. Yaşanmışlığı, eskimişliği simgeliyor bit pazarı, bu özelliğiyle de geçmişle gelecek arasında karmaşık bir mekan oluşturuyor. Bit pazarında hala işlevini koruyan eski eşyaların arasında dolanan tek tük insanları görüyoruz. ıvır zıvır toplayan yaşlı bir kadın, sarı saçlı genç bir kız, melon şapkalı bir adam...

Bu kim kime dum duma ortamda acaba yabancıya da yer var mı? Yabancı yere koca bir halı serip kendi yaşam alanını yaratıyor. Acaba başarabilecek mi? Ayaklarını sürte sürte dolaşan melon şapkalı yaşlı adam bir çalar saat buluyor bir sürü çerçöp ve ıvır zıvırın arasında. Saat yaşamın akışını animatsiyon bize.

Bit pazarında dolaşan ya da uyuklayan diğer kişiler de yavaş yavaş kendi yaşam alanlarını yaratmaya, kendi düzenlerini kurmaya başlıyorlar. Sürekli kas geliştirme antrenmanları yapan genç bir adam, irili ufaklı tencerelerin arasında yemek pişirmeden başka bir şey düşünmeyen bir kadın, yaşlı bir nine, dolabın içine girip kaybolan, başka deyişle kendi kabuğuna çekilerek dış dünyadan elini eteğini çeken ihtiyar bir adam... Herkes ataerkil bir toplumda kadın ve erkeğe öngörülen toplum-

sal cinsiyet rollerine göre kendi yaşam mekânını oluştururken birbiriyle ilgisi olmayan irili ufaklı adalar oluşuyor... İletişimsizlik, kopukluk, yalnızlık görüleri...

Bu kısır döngü içinde gene de bir an geliyor ki, insanlar kaynaşabiliyorlar. Avusturya'da yaşama, Avusturyalı olma, Avusturya'ya bağlılık, Avusturya aşkı kendi adacıklarında yaşayan bu insanları bütünleştiriyor. İyi ama nedir Avusturyalı olma? Folklorik giysiler mi, peynir pastası mı, elma Strudel mi, Melange mi, Viyana valzleri mi, rehavet ve rahatlık zihniyeti mi (*Gemütlichkeit*), hoşgörü ve güleryüzlülük mü, operet mi, şu ünlü Burg Tiyatrosu mu? Avusturyalı olmanın özellikleri izleyicinin de etkin katılımıyla bir bir sayılıp dökülürken kocaman bir Avusturya haritası asılıyor duvara. Her oyuncu elindeki okla haritanın bir yerine nişan alırken Avusturya'ya özgü sayılan şeyleri sayıp döküyor. Bağırışmalar, sevinç çığlıkları, tıpkı futbol maçlarında olduğu gibi... Ne güzel ülke şu Avusturya!

Avusturya'nın güzelliklerini anlatma sırası yabancı kadına geldiğinde duraklıyor. Bir an Avusturya'yı nasıl anlatacağını, ne diyeceğini bilemiyor, yeterince tanımıyor ki! Yabancı olma her tür klişenin ötesinde olma anlamına mı geliyor? Suskunluk... Şaşkınlık... Klişe savunucularının giderek yükselen öfkesi... Avusturya'nın nasıl bir ülke olduğunu bilmiyorsan burada işin ne söylemi... Ötekileştirilme, dışlanma... Yabancı kadın tek çareyi sandığa girip saklanmakta buluyor.

Oyunu izlerken insanları bir araya getiren futbol çılgınlığı üstüne düşünüyorum. Batı toplumlarında kendi kabuğuna çekilerek birbirinden kopuk bir yaşam akışının içinde olan insanlar, uluslararası futbol turnuvaları başladığında bahçelerde, parklarda, lokantalarda buluşup futbol heyecanını yaşarlarken ortak bir milliyetçilik anlayışında buluşuyorlar. Futbol turnuvaları dönemlerinde insanlar içli dışlı oluyor. Günlük yaşamda birbirlerinin yüzüne bile bakmayan insanlar arasında öylesine sıcak ilişkiler kuruluyor ki, gerçekten şaşırtıcı. Atılan her golde yükselen sevinç çığlıklarının ve bağırışmaların giderek saldırganlığa dönüşmesi ise madalyanın öteki yanı. Turnuvalar sona erdiğinde herkes gene sessizce kendi kabuğuna geri dönüyor. Ertesi gün futbol çılgınlığını birlikte yaşayan insanlar sokakta karşılaştıklarında birbirlerini tanımayacak-

lar bile. Kuşkusuz futbol bizim toplumumuzda daha da yoğun yaşanıyor. Ama batı ülkelerinde yalnız futbol değil insanlar arasındaki iletişimsizlik ve kopukluk da had safhada yaşandığı için futbolun insanları kaynaştıran ve birleştiren yoğun gücü bütünü dikkat çekiyor.

Öte yandan futbolun da ötesinde aidatlık duygusunun bizde de nasıl yaşandığının üstünde düşünmede yarar var. Bu oyunda olduğu gibi bizde de izleyicilerin de etkin katılımıyla Türk olmakla ilgili doğaçlama çalışmaları yapılırsa, kim bilir neler çıkacaktır ortaya.

İletişimsiz bir dünyada insanları birbirlerine yakınlaştıran tek olgu klişeler... Bu yapay yakınlaşmada acaba klişe düzleminde de olsa paylaşılan bir şeyler olduğu söylenebilir mi? Bir sonraki sahnede aile yaşamı buna güzel bir ipucu veriyor. Anne, baba, babaanne ve çocuk televizyon izliyorlar. Çocuk hem korkular içinde, hem de korunma ve sevgi özleminde, ama kimsenin ona aldırış ettiği yok. Baba ile anne sudan bir nedenle kavgaya tutuşuyorlar... Kavgaya büyürken baba da giderek saldırganlaşıyor. Babanın sesi yükseldikçe yükseliyor, bağırışmalar... Anne eşyalarını toplayıp çekip gidiyor... Çocuk korku içinde iyice küçülüp televizyonun içine giriyor... Tek dünyası televizyon olan çocuk bir sonraki top oynama sahnesinde babasıyla amansız bir kavgaya tutuşuyor. Baba kükreyen bir aslan gibi ortalıkta dolanırken çocuk da annesi gibi babasını terk edip gidiyor... Ataerkil koşullanmaya veda mı, yoksa sadece bir ailenin çözülmesi mi?

Aile çözüldüğü anda saldırganlık güdüsünün gene dış dünyada odaklaşması erkil zihniyetin sürdüğünü gösteriyor. İşte şu sandık, yabancı kadın içine gizlenmiş. Ne işi var bu kadının burada? Yabancı kadın sandığın çevresini saran insanlara tedirginlikle karışık bir gülümsemeyle beyaz barış çiçekleri uzatıyor. Çiçekler yerlere atılıp çiğneniyor. Sadece kadınlardan biri iki çiçeği gizliyor ürkekçe. Saldırganlığın ve yabancı düşmanlığının sözcükleri gene erkekler. Yabancı kadının sandığına el konuyor. Belki de yabancı var olduğu sürece her tür iç çekişme ve kavgaya da unutulacak. "Yabancı", insanların öfkelerini kanalizasyon ederek rahatlamalarını sağlayan çok ama çok yararlı bir araç belki de.

Finalde yabancı kadın boylu boyunca

çaresiz yerde yatarken, diğerleri gene tek tek kendi yaşam alanlarına dönüyorlar. Ama bu kez eşyalar ön planda. Koltuğun, masanın, dolabın içinde, altında üstünde yuvarlanıyor. Eşyalarla boğuşma... Eşyaların giderek insana egemen olması... Tüketim toplumunun insanları yok etmesi mi? Eugene Ionesco'nun ünlü oyunu "*Yeni Kiracı*" da yeni bir eve taşınan kiracı durmadan çoğalarak sonunda bir dağ yığını oluşturarak eşyaların arasında yitip gider. Bu oyunda da kendi bireyselliğini ve özgünlüğünü yitirerek nesneye dönüşen bir insanın yaşamına mı gönderme yapıyor, yoksa insanların değil de eşyaların mı yaşamının sürdürüğü vurgulanmak isteniyor? İnsanlar yok olsalar da bit pazarı sürüp gidecek...

Aidatlık duygusu üstüne doğaçlama çalışmalarıyla kurgulanmış olan bu oyun kimlik sorununu dinamik bir oyunculukla farklı boyutlarda gündeme getiriyor. İnsanların klişelerle yapay bir vatan duygusu yaratmaları, bu birliktelik duygusunun giderek ötekini dışlayan bir şiddete dönüşmesi, şiddetin ve saldırganlığın çocukları ve kadınları yok eden erkil boyutu yalnızlık ya da yapay bir birliktelik arasındaki gel gitleri sergileyen çarpıcı sahnelerle görselleştiriyor.

Giderek kendi kabuğuna çekilen günümüz insanların yaşamına gönderme yapan düşündürücü bir oyun "*Vatana Öfke*". Doğaçlama çalışmalarıyla geliştirilen kurgusu Avusturyalı oyuncuların yaşam öykülerine dayanıyor. Kullanılan malzeme ne kadar gerçekçi, dahası belgesel de olsa, sahneleniş biçiminde gerçeküstü öğelere ve simgelere yere verilmesi B. Brecht'in deyişiyle bir tür yabancılaştırma etkisi yaratıyor. Bu da oyunda gündeme gelen sorunlar üstüne izleyiciyi düşünmeye yönlendiriyor.

Kokon Theater'in hazırladığı üçlemenin ana izleği ataerkil yapılanma. Bu bağlamda ailede şiddet, dinin erkil yapılanmayı destekleyen olumsuz etkisi, zorla evlendirilme, töre cinayetleri gibi konulara yer veriliyor. İlginç olan izlediğimiz oyunda ataerkil yapılanmanın alışlageldiği gibi göçmenlerin yaşamında değil de Avusturyalı tiplerle, onların yaşamı bağlamında gösterilmesi... Evet, farklı düzlemlerde de olsa, gücünü şiddette bulan erkil koşullanma sadece geleneksel toplumların değil modern dünyanın da göstergesi...





VS Verlag für Sozialwissenschaften 2011.
245 Sayfa
29,95 Euro
ISBN 978-3-531-17499-0

Farklılığın Ortamları Boyutları, Düzenlemeleri ve Üretimi

Cristina Allemann-Ghionda – Wolf-Dietrich Bukow

Bu derleme, günümüzde aşırı kullanılan farklılık kavramının disiplinler arası ve uluslararası karşılaştırmalı açıklamasına katkı sunmaktadır. Kitapta kentsel ve kurumsal çerçevede ve de medyanın sanal dünyasında farklılığın "yönetim" algılaması ve stratejilerine yönelik kuramsal çıkış noktaları ve görgül araştırma sonuçları tanıtılmaktadır.

İçindekiler

- ✓ Farklılığın Ortamları ve Sözcükleri
- ✓ Dün ve Bugün
- ✓ Çeşitliliğin Günlük Yaşamdaki Çeşitliliği
- ✓ Postmodern Düzenlemeler ve Üretim
- ✓ Farklılığın Kuramsal Tasarısı Toplumsal Eyleme Nasıl Bir Etkide Bulunur?
- ✓ Transnasyonalizmin Kavramlaşması: Avrupa'da Doğu-Batı Göç Örnekleri
- ✓ Farklılığın ve Eşitsizliğin Kısacasında: Gençlere Yönelik Çalışmalarda Farklılık
- ✓ Sıkıştırma Simgesi Olarak Türban
- ✓ Cinselliğin, Etnisitenin ve Dinselliğin Göç Toplumunda

Medyatik Üretimi

- ✓ Farklılık ve Cinsellik
- ✓ Kültürlerarasılık ve Sağlık
- ✓ Tıp Çalışmalarında İletişimsel Yeterliklerin Geliştirilmesi
- ✓ Kültürlerarası Yeterlik Kuramı ve İngilizce Dersinde Tanımlanması
- ✓ Odak Noktası: Farklılığın Yönetilmesi
- ✓ Kültürlerarasılık ve Firmalar

Yayıncılar:

Prof. Dr. habil. Cristina Allemann-Ghionda, Köln Üniversitesi İnanbilimleri Fakültesi'nde karşılaştırmalı eğitim bilimleri alanında öğretim üyesidir. Kültürlerarasılık konularında çok sayıda araştırma yayınlamış ve Pedagoji Dergisi'nin yayıncılarından.

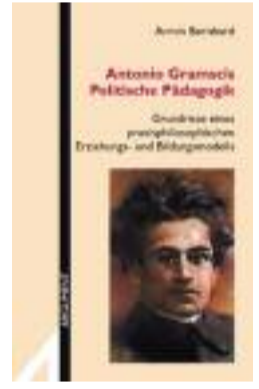
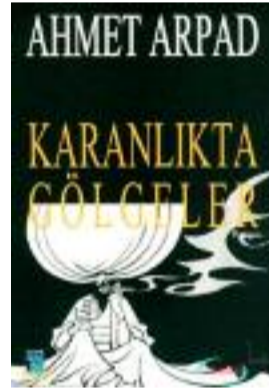
Emekli Prof. Dr. Wolf-Dietrich Bukow, 2010'a kadar Köln Üniversitesi İnanbilimleri Fakültesi'nde eğitim ve kültür sosyolojisi alanında çalıştı; Kültürlerarası İncelemeler Araştırma Merkezi'nin (FİST) ve Farklılık İncelemeleri Merkezi'nin (CEDIS) yöneticiliğini yaptı.

Yeni Kitap



Die Gaste tarafından Duisburg-Essen Üniversitesi'nde 23-24 Mayıs 2009 tarihinde düzenlenen "Göçmenlerin Anadil Sorunu ve Çözüm Önerileri Sempozyumu" sunumları ve konuşmaları – Ocak 2010

ISBN 978-3-9813430-07
Die Gaste Verlag
İsteme Adresi:
diegaste@yahoo.com





“Güle Güle Hocam!”

1997’de Türkçe dilbilimleri kürsüsünde başlamıştı. Yurtdışında Türkçe öğretmeni eğitiminin yapıldığı ilk ve tek bölüm olma özelliği taşıyan Türkistik Bölümü’nün yapılandırılmasında başlıca emeği geçen Emel Huber’in kişisel ve akademik uğraşı, düzenlenen törende meslektaşları tarafından dile getirildi.

Konuşmalarda bölümün kuruluş aşamasına ve gelişimine ilişkin açıklamalarda bulunularak, Prof. Emel

gelenekten yararlanılamamış olsa dahi, Prof. Huber’in girişiminde kendi kılavuzlarını oluşturabildiklerini belirtti. Yeni bölüm açısından atılan her adımın bir savaşım olduğunu vurgulayan Sargut Şölçün, gerek ayrı bir birim olarak bölümün meşruiyetinin sağlanmasında ve Türkoloji dalından farklılığının açıklanmasında gerekse ilköğretmeni eğitiminin okul bakanlığı tarafından kabulünde Emel Huber’in yoğun çaba gösterdiğini ifade etti.

Törende konuşan Prof. Dr. Emel Huber, şu an mezun öğretmenlerin mesleklerini başarıyla yerine getiriyor olmalarından ve öğrencilerin önemli girişimlerde bulunmalarından ötürü memnuniyet duyduğunu dile getirdi. Bölümün tüm zorluklara karşın beklentileri büyük ölçüde yerine getirdiğini açıklayan Emel Huber, konuşmasını uzun yıllar birlikte çalıştığı meslektaşlarına ve katkısı geçen herkese teşekkür ederek tamamladı.

Bizler *Die Gaste* olarak, Emel hocamızın *Die Gaste*’nin yayınlanmasında verdiği içten desteği ve *Die Gaste*’nin sempozyum ve panel etkinliklerine kişisel katkısını her zaman anımsayacağız. Sağolun Hocam!

Duisburg Essen Üniversitesi Türkçe Öğretmenliği Bölümü Başkanı Prof. Dr. Emel Huber’in görev süresi, emeklilik nedeniyle bu yıl sona erdi. Akademik bir törenle meslektaşları, öğrencileri ve mezun öğretmenler tarafından uğurlanan Prof. Huber, Essen Üniversitesi’ndeki çalışmalarına

Huber’in yoğun gayretlerine, yaklaşımlarına ve bunların yarattığı olumlu etkiye işaret edildi. Türkistik Bölümü öğretim üyesi Prof. Dr. Sargut Şölçün yaptığı konuşmada, Emel Huber ile bugüne dek başarıyla süren işbirliğine değinerek, bir ilkin gerçekleştirildiğini, mevcut bir akademik

Göçün 50. Yılında Emek Şenliği

Cumhuriyet Halk Partisi (CHP) Genel Başkanı Kemal Kılıçdaroğlu Almanya’nın Bochum kentinde işgücü göçünün 50. yılı nedeniyle düzenlenen “Türkiye’den Göçün 50. Yılında Emek Şenliği”ne katıldı.

5 Mart 2011 tarihinde Ruhr Kongre salonunda CHP ve DİSK Avrupa Gönüllüleri tarafından düzenlenen şenliğe, CHP Genel Başkan Yardımcıları Gürsel Tekin, Umut Oran, Osman Korutürk, DİSK Genel Başkanı Süleyman Çelebi, Alman Sendikalar Birliği’nden Klaus Matecki, IG Metal Başkanı Klaus Priegnitz ve birçok sivil toplum kuruluşundan temsilciler katıldı.

Almanya ve komşu ülkelerden gelen yaklaşık 5.000 Türkiyeli göçmenlere “Avrupa’daki emekçilere sahip çıkacağız. Artık herkes rahat bir nefes alacak” sloganının yazılı olduğu dev pankart altında seslenen Kemal Kılıçdaroğlu, konuşmasına Türkiye’deki basın özgürlüğü ve ergenekon soruşturması kapsamında yapılan son operasyonla gözaltına alınan gazetecilerin durumuna ilişkin bir değerlendirmeye başladı. Kemal Kılıçdaroğlu “12 Eylül ürünü bir parti, 12 Eylül darbecilerinden hesap mı sorabilir. Bu ülkenin yetiştirdiği, halkı doğru bilgilendirmek için çalışan gazetecilerin evini basacaksınız, sonra kalkacaksınız Türkiye’de ileri demokrasi var diyeceksiniz. Bir de milletin gözünün içine baka baka ‘Türkiye’de basın özgürlüğü ABD’den bile daha öndedir’ diyeceksiniz... Türkiye’de 8 yılda çok şey değişti. Demokrat olanlar için, ‘yetmez ama evet’ diyenler için söylüyorum. Artık Türkiye’de her ev dinleniyor, sokaktaki vatandaş dinleniyor... Şunu unutmayın, 12 Eylül darbecileri döneminde 31 gazeteci hapisteydi. 8 yıllık AKP döneminde hapiste olan gazeteci sayısı 61. Bunu özellikle Avrupalı dostlarımız duysun diye söylüyorum. AKP demokratsız diye çıkıp meydanlarda konuşanlar duysun diye, Brüksel’de koltuklarında oturup CHP’yi sabah akşam eleştirenler duysunlar diye söylüyorum” dedi.

“Faiz haram, paranızı bize verin” söylemiyle Türkiyeli göçmenlerden para toplayan Yimpaş ve Kombasan Hol-



ding’e nitelikli dolandırıcılık gerekçesiyle açılan davanın mağdurlarına, “Dosyaları alacağım. Almanya’da hortumlanan para 10 milyar Euro. Nasıl oluyor, insanların alın teri inanç uğruna nasıl sömürülür? Çalışıp kazanmak, bu kadar alın teri dökmek, bu kadar kolay mı? Hele hele Almanya’da para kazanmak kolay mı? Sizi hortumlayan ve soyanları yargının karşısına çıkartacağım, size söz veriyorum. Sizden sadece bize destek olmanızı istiyorum” şeklinde seslendi. Deniz Feneri davasına bakan Alman yargıcın “yüzyılın soygunu, Almanya tarihinin en büyük soygunu” olarak tanımladığına dikkat çeken Kemal Kılıçdaroğlu “Türkiye Cumhuriyetinin en küçük soygunlarından birisi. Alman yargıçlar dediler ki ‘Biz Almanya’dakileri bulduk yargı önüne çıkardık. Mahkum ettik, ama asıl failler Türkiye’de. Asıl failler nerede bilenler var mı? Asıl failler Recep Bey’in arkasında. Bu fail-

lerden birisi televizyona çıktı, ‘Benim arkamda Başbakan var’ dedi. Bunları çocuklarımız bile tanımalı. İsim isim söyleyeceğiz. Alın terini çalanlardan hesap soracağız ki, bir daha alın teri çalınmasın” dedi.

50 yıl önce Sirkeci Garı’ndan Almanya’da çalışmak üzere yola çıkan Türkiyeli göçmenlerin, bugün farklı meslek alanlarında faaliyet gösterdiklerini söyleyen Kemal Kılıçdaroğlu, “Umudum şu; Türkiye’ye karşı Almanya Fransa ve Avusturya’dan farklı sesler çıkıyor, Türkiye Avrupa Birliği üyesi olmasın diye. Sizler, Almanya’da yetişen Alman vatandaşları Türkiyeliler, sizler bizi AB’ye taşıyacak lokomotiflersiniz. Sizler Türkiye’de bizim onurumuzsunuz. Gücümüz sizsiniz... AB çağdaşlaşma projesidir. O projesinin altında İsmet İnönü’nün imzası vardır. O imzaya sonuna kadar sahip çıkacağız” diye konuştu.